

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล:

ส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามลำดับของหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- 4.1 แหล่งที่มาของข้อมูลและการนำไปใช้ประโยชน์
  1. การค้นหาทฤษฎี แนวความคิดและองค์ความรู้
  2. การสำรวจงานสถาปัตยกรรม ที่แสดงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในรูปแบบตามที่ปรากฏ
  3. การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ
  4. การใช้แบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป
- 4.2 การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์โดยตรง
  1. การสัมภาษณ์โดยตรง
  2. ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์โดยตรง
- 4.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป
  1. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป
  2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป
- 4.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป
  1. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป
  2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของกลุ่มคนทั่วไป
- 4.5 ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป
- 4.6 การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล
- 4.7 การวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยตามแนวความคิดส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรมในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

4.1 ลักษณะของข้อมูลและการนำไปใช้ประโยชน์

ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลหลัก โดยต่างมีลักษณะข้อมูลและวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เฉพาะ ดังนี้

1. การค้นหาทฤษฎี แนวความคิดและองค์ความรู้

การค้นหาทฤษฎี แนวความคิดและองค์ความรู้ ด้านพื้นฐานเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยจากเอกสาร เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกรอบแนวคิดวิจัย (research conceptual framework) โดยมีการกำหนดแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) และสาระแนวความคิด (concepts) ที่จะมีการพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดวิจัยอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. การสำรวจงานสถาปัตยกรรม

การสำรวจงานสถาปัตยกรรม ที่แสดงส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในรูปแบบตามที่ปรากฏใน

- การสำรวจงานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2
- การสำรวจภาคสนามงานสถาปัตยกรรมที่เข้าข่ายตามกรอบแนวคิดวิจัย
- การกล่าวถึงในบทสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ

ทั้งนี้รวมทั้งเพื่อการนำไปใช้อ้างอิงในการสร้างแบบสอบถาม

3. การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ

การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ มุ่งค้นหาแนวคิดเบื้องหลังงานออกแบบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติและข้อวิจารณ์ต่อแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในบริบทของโลกาภิวัตน์

4/5. การใช้แบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป

การใช้แบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป โดยสาระสำคัญของแบบสอบถามมุ่งค้นหาคำตอบสำหรับประเด็นที่ได้ค้นพบจากการสำรวจงานศึกษา/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่ได้จากการสำรวจงานสถาปัตยกรรม และจากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ทั้งนี้ มุ่งการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยในระดับต่อประเด็นคำถาม ± 25 ข้อ กลุ่มข้อความถามที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นองค์ประกอบหลัก ๆ ในความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป

4.2 การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์

การดำเนินการสัมภาษณ์ในโครงการวิจัย *การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่* ประกอบด้วยการสัมภาษณ์โดยตรง ดังนี้

1. การสัมภาษณ์โดยตรง

คณะผู้วิจัยได้ออกทำการสัมภาษณ์สถาปนิกผู้ออกแบบอาคารที่จัดเป็นงานสถาปัตยกรรมในแนวเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ตามที่ได้ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ และที่ได้ทำการสำรวจลักษณะทางกายภาพ ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างได้กำหนดคำถามใน 3 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

- 1) แนวคิดเบื้องหลังงานออกแบบและแรงบันดาลใจ
- 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่แสดงเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่
- 3) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดรูปแบบลักษณะไทย ตามสาระที่กำหนดไว้ในกรอบวิจัยในส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

การสัมภาษณ์สถาปนิกจึงเป็นการหาข้อมูลเชิงลึก เพื่อเข้าใจถึงแนวคิดที่ซ่อนเร้นหรือแอบแฝงอยู่ในงานสถาปัตยกรรมของสถาปนิก สามารถดึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ออกแบบออกมาจากคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนการสัมภาษณ์นักวิชาการมุ่งให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

2. ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์

สาระสำคัญของการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในลักษณะส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม อาจสรุปตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายได้ให้ไว้หรือไม่ได้ให้ไว้จากการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงแนวคิดเฉพาะและข้อพิจารณาที่ใช้เป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยที่นำไปสู่งานออกแบบ หรือสู่การวิพากษ์วิจารณ์ในกรณีของนักวิชาการ

สุนทร บุญญาธิการ

(สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555)

"สถาปัตยกรรมต้องมีการประยุกต์ครบวงจร" เป็นสิ่งที่ สถาปนิกนักวิชาการ สุนทร บุญญาธิการ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีความเห็นว่า เรือนไทยในปัจจุบันควรปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและรูปฟอร์ม โดยมีความสอดคล้องกับธรรมชาติในวิถีของตะวันออก ทั้งนี้ มีความแตกต่างจากวิถีของตะวันตกซึ่งจะเน้นวิถีอาชนะธรรมชาติแต่อย่าง นอกจากนั้น ยังมีแนวความคิดว่า "สถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ อาทิ สภาพที่อยู่สบาย สภาพแสงสว่างที่เหมาะสม (visual comfort) ระบบเสียง ระบบสื่อสาร ฯลฯ โดยที่การศึกษาทางสถาปัตยกรรมควรเป็นการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (scientific research) ตามแนวทางของ ศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร สถาปนิกควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุและการตรวจสอบที่ชัดเจน"

สถาปนิกนักวิชาการสุนทร บุญญาธิการ ยังได้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะ 'ไทยในเชิงส่วนประกอบ/ส่วนประณีต' ไว้อีกหลายประการ เช่น ลักษณะยืนยาว นั้นเกิดจากสภาพภูมิอากาศของไทยที่มีฝนตก มีความชื้น ต้องการการกันแดดกันฝน การกันความร้อนจากแสงแดดโดยการใช้แผงกันแดด จะทำให้อุณหภูมิภายนอกและภายในอาคารแตกต่างกัน 5 เท่า ร่างกายของเราอาจจะปรับตัวไม่ทันซึ่งจะทำให้ไม่สบายได้ ดังนั้น หากออกแบบให้ผิวกระจกให้เหมาะสมสามารถป้องกันความร้อนจากแสงแดดได้ก็ไม่จำเป็นต้องใช้แผงกันแดด ดังนั้น การเปลี่ยนรูปทรงที่เหมาะสมจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก การใช้ต้นไม้ในการออกแบบก็เป็นส่วนประกอบหนึ่งของการออกแบบ ทั้งนี้ ต้นไม้แต่ละชนิดมีคุณภาพที่แตกต่างกัน เช่น ต้นจิงดูดกลืนได้ดี พลัปปลึงป้องกันดินทลาย เป็นต้น ดังนั้นจึงควรเลือกใช้ต้นไม้ให้เหมาะสมกับอาคาร

พิริส พัชรเศวต

(สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555)

“ชาตินิยม” เป็นสิ่งที่ สถาปนิกนักวิชาการพิริส พัชรเศวต ให้ความสำคัญเป็นสิ่งแรก หรือถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย แนวทางการออกแบบของ สถาปนิกนักวิชาการพิริส พัชรเศวต นั้นถือว่าการออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นอาจจะมีหรือไม่มีแนวความคิดในการออกแบบก็ได้ สถาปนิกควรมีแนวทางของตนเอง ตัวอย่างแนวทางการออกแบบ เช่น หลักอิสระแห่งเสาและพื้นเป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมเหมือนกับเรือนไทย และยังนำลักษณะสถาปัตยกรรมไทยที่มีความโปร่ง เย็น เบา มาใช้ในการออกแบบ ซึ่งจะเห็นได้จากผลงานการออกแบบหลายแห่ง เช่น บ้าน East House โรงแรม Iudia ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีการนำหลักการความคุ้นเคยมาเป็นพื้นฐานของการรับรู้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย หลักการสร้างความสุขกายและสบายใจด้วย วิถีแห่งธรรมชาติ วิถีแห่งการสร้าง วิถีแห่งจักรวาลคติ (ฮวงจุ้ย หรือการเคารพพระอาทิตย์ พระจันทร์ และลม) หลักการผสมผสานองค์ความรู้เกี่ยวกับความร้อนความชื้น หลักการใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้อาคารอยู่ได้นาน และสะท้อนความเป็นตะวันออกได้อย่างชัดเจน สถาปนิกควรเน้นในเรื่องการออกแบบที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีมนุษย์¹ สถาปนิกควรมีการคิดอย่างเป็นกลางจะทำให้การปรุงแต่งลดลง ซึ่งจะทำให้ไม่เป็นทุกข์ โดยสถาปนิกต้องฟังความคิดของเจ้าของบ้านให้มาก สถาปนิกนักวิชาการพิริส พัชรเศวต ยังได้แนะนำหนังสือ เรื่อง “ศักยภาพในวิถีไทย” ของ รองศาสตราจารย์นักวิชาการศรัศกร วลลิโกดม เป็นสิ่งที่สถาปนิกควรอ่านและทำความเข้าใจ ส่วนความเป็นไทยนั้นสามารถแสดงออกด้วยเทคนิคการก่อสร้างแบบไทย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุแบบไทย และมีหลักการสำคัญอย่างหนึ่งที่สถาปนิกไม่ควรพลาด คือ “บ้านระวังอย่าให้ร่ว อย่าให้ร้อน” เป็นคำที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบที่ดี สถาปนิกควรสร้างสรรค์งานออกแบบให้มี เอกลักษณ์ (identity) รูปลักษณ์ (image) และสัญลักษณ์ (symbol)

¹ อ่านหนังสือ “วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่ภูมิใหม่แห่งการพัฒนา” เขียนโดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี จัดพิมพ์โดยมูลนิธิ สดศรี-สุฤษดีวงศ์ (2545)

อมตะ หลูไพบูลย์ และทวิติย์ วัชรภักย์ เทพาคำ

(สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555)

“ไม่ได้สร้างเอกลักษณ์ แต่สร้างสถาปัตยกรรมที่ดี” “คนไทยมองหาความต่าง มากกว่าความเหมือน” “การสร้างเอกลักษณ์ด้วยความตั้งใจเป็นการสร้างสัญลักษณ์” เป็นสิ่งที่ สถาปนิกอมตะ หลูไพบูลย์ และสถาปนิกทวิติย์ วัชรภักย์ เทพาคำ สถาปนิกของบริษัท Department of Architecture ได้อธิบายถึงภาพรวมของหลักการทำงานของ บริษัทไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ สถาปนิกทั้งสองมีแนวทางในการออกแบบ คือ ความคิดที่ สอดคล้องกับบริบท ณ ปัจจุบัน โดยเน้นประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และ แสดงออกมาทางกายภาพ “การออกแบบของบริษัทฯ จะเป็นการตอบโจทย์ที่นี้ตอนนี้ ไม่ได้ตอบโจทย์เพื่อให้มีเอกลักษณ์ไทยตั้งแต่ต้น” ขณะที่ ในปัจจุบันมีคำถามเกี่ยวกับ เรื่องสถาปัตยกรรมไทยค่อนข้างมาก เช่น อะไรทำให้ก่อเอกลักษณ์ คำถามคือ จำเป็นต้องมีหรือบังคับให้มีความเป็นไทยหรือไม่ ข้อดีข้อเสียของการมีและการไม่มี เอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร สถาปัตยกรรมไทยประเพณีควรมีการสืบสานและพัฒนา แต่ ต้องมีเอกลักษณ์ไทยในทุกอาคารหรือไม่ สถาปนิกที่ดีจะต้องตอบโจทย์บริบท ณ ตรงนั้น ดังเช่นงานออกแบบของบริษัทฯ เช่น โรงแรมศาลาภูเก็ต: มีการศึกษาบริบทของ สถาปัตยกรรมเมืองเก่าแบบชิโนโปรตุกีส การศึกษาวัฒนธรรมของเมือง ช่องเปิดแบบเงิน การศึกษางานปูนปั้น การใช้ต้นยางเป็นต้นไม้ที่สะท้อนความเป็นภูเก็ต ฯลฯ โครงการ "SHADOW HOUSE" เป็นโครงการออกแบบบ้านพักอาศัยที่ตั้งอยู่บนทางสามแพร่ง ต้อง มีการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาเรื่องแสงไฟของรถยนต์เข้าสู่อาคาร โครงการ "SUNONE" เป็นโครงการที่ต้องออกแบบให้แสดงถึงความมั่นคงของบริษัท ดังที่กล่าวมาข้างต้น "สถาปนิกต้องทำงานออกแบบให้สะท้อนความนิยม รสนิยม ความละเอียดอ่อน ความ นิ่ง วิธีคิด มิติของที่มา และความซ้ำ" เป็นแนวทางการออกแบบที่สถาปนิกอมตะ หลูไพบูลย์ กล่าวไว้โดยสรุป

สิน พงษ์หาญยุทธ์ และธีรันทรา ศิริสวัสดิ์

(สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555)

"สถาปัตยกรรม คือ องค์ประกอบสำคัญของบ้านเมือง บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละชุมชน เป็นทั้งหน้าตา และวิญญาณของชุมชนนั้น ๆ " เป็นแนวทางการออกแบบที่ สถาปนิกสิน พงษ์หาญยุทธ์ และสถาปนิกของบริษัท แพลน อาคิเต็ค จำกัด ได้อธิบายไว้ในเบื้องต้น ทั้งนี้ สถาปนิกของบริษัท แพลน อาคิเต็ค จำกัด ได้ใช้แนวความคิดต่าง ๆ ในการออกแบบ เช่น sense of place touch of time กาลาเทศะ เป็นต้น "งานออกแบบต้องเป็น Landmark ที่มองแล้วต้อง WOW" สถาปนิกควรให้ความสำคัญกับเจ้าของงานให้มาก เพราะนั่นคือ target group เนื่องจากในปัจจุบันนี้ ลูกค้าจะมาพร้อมกับ 'requirements' และมีความรู้เยอะมาก ดังนั้น งานออกแบบก็มี 'function' เรียบร้อยแล้ว สถาปนิกจึงต้องตระหนักในส่วนนี้ให้มาก สถานการณ์ปัจจุบันนี้ พบว่า ความสามารถ ฝีมือ และคุณภาพของช่าง ลดลงไปจากเดิมมาก จึงเป็นปัญหาสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่สถาปนิกจะต้องทำความเข้าใจ สถาปนิกควรมีการออกแบบโดยการสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในงาน ทั้งนี้ ผลงานการออกแบบสามารถแสดงออกด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ความระยิบระยับของสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันได้ดี อีกทั้งสามารถนำระบบระแนงกรองแสง grill หรือgreen จะสามารถสร้างให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจในเรื่องสถาปัตยกรรมไทยได้เป็นอย่างดี สถาปนิกอาจจะใช้ความละเอียดขององค์ประกอบและสิ่งประดับตกแต่งสร้างสรรค์ผลงานซึ่งจะทำให้คนไทยรับรู้ได้ดี ประกอบกับการออกแบบให้มีลักษณะไทยควรอ้างอิงประวัติศาสตร์ บรรยากาศแบบที่อ้างอิง 'heritage' ในสมัย ร.5 – ร.6 'elements' ของสถาปัตยกรรมไทย 'scale' ของสิ่งที่ใกล้ตา เช่น การเจาะร่อง บัวไม้ คิ้วไม้ เป็นต้น

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา

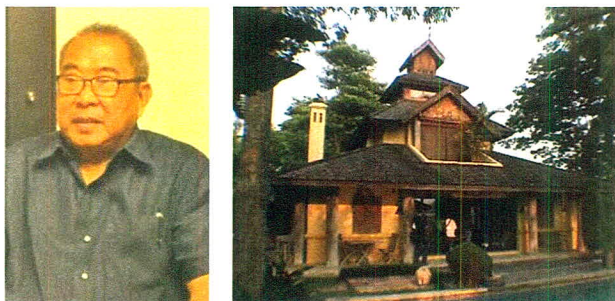
(สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

"ทำไมต้องมี สถาปัตยกรรมไทย" "คนที่เป็นห่วงเรื่องเอกลักษณ์ คือ คนที่ไม่มีเอกลักษณ์" เป็นสิ่งสำคัญประการแรก ๆ ที่ สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา ได้กล่าวถึง ก่อนที่จะอธิบายแนวทางออกแบบด้วยหลัก 4 ประการ คือ 1) หลังคา ซึ่งเป็นเรื่องที่เด่นชัดที่สุด 2) ยกพื้น เป็นสัญลักษณ์ของการอยู่กับธรรมชาติ ไม่ต่อต้านธรรมชาติ ซึ่งเป็น "สันดานของคนไทย" โดยที่คนไทยไม่อยู่ติดพื้น 3) เสา เป็นผลของการยกพื้น และ 4) น้ำ เป็นการแสดงถึงความจริงและความไม่จริงในขณะเดียวกัน น้ำเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งอื่นได้อีก เช่น พญานาค เป็นต้น สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา ได้กล่าวว่าสถาปัตยกรรมเป็นกวีนิพนธ์ที่อาศัย อิฐ หิน ดิน ทราย กระจุก ไม่ สถาปนิกที่มีความโดดเด่นในเรื่องนี้ คือ เมธา บุญนาถ การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับ 'style' ซึ่งเป็นแนวทางหลักของการออกแบบนับตั้งแต่อินโดนีเซียจนถึงญี่ปุ่น อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับ 'spirit' ความเป็นไทย คือ ต้องเล่น มีความสนุกสนาน "ไม่ซีเรียส" ทั้งนี้ คนไทยมักจะชอบการย้อนไปสู่อดีต (ตัวอย่างเช่น กรณีการออกแบบตึกหุ่นยนต์) สถาปนิกที่ดีต้องแสดงความเคารพประวัติศาสตร์ ไม่โดดโผน การออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทยนั้นสามารถใช้แนวทางของสถาปัตยกรรมไทยที่เต็มไปด้วยสี และมีสีที่ตัดกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ สถาปนิกควรแยกสถาปัตยกรรมไทยเป็น 2 ส่วน คือ สถาปัตยกรรมแบบพิธีกรรม เช่น วัด วัง และสถาปัตยกรรมแบบอยู่อาศัย (domestic architecture) และที่สำคัญประการสุดท้าย คือ หลักการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ควรเน้นเรื่องทิศทางของแดด โดยการใช้หลักการทั่วไป หรือ 'common senses'

นิธิ สถาปิตานนท์

(สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

“การออกแบบโดยใช้ ความรู้สึก จิตวิญญาณ หรือวัสดุก็ทำให้เป็นไทยได้” เป็นแนวความคิดที่ สถาปนิกนิธิ สถาปิตานนท์ ได้กล่าวถึง และนอกจากนี้ยังมีทัศนะของความเป็นไทยด้วยมิติอื่น ๆ เช่น 1) รูปฟอร์ม 2) สี ซึ่งไทยมีหลายสี หลากหลาย แต่มีการผสมผสานที่กลมกลืน ไม่ขัดตา 3) การวางผังที่เด่นชัดด้วยการเน้นแกนของอาคาร 4) องค์ประกอบอาคารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ 5) ความเชื่อ 6) การยกใต้ถุนสูง 7) แสงที่เกิดในสถาปัตยกรรมไทย ในการออกแบบลักษณะไทยที่เด่นชัด เช่น ระเบียงคต หลังคาจั่ว การประดับตกแต่ง สิ่งที่สถาปนิกต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ ‘function’ ซึ่งต้องมีความเรียบง่าย (simple circulation) ระบบสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบได้เป็นอย่างดี เช่น งานออกแบบกระทรวงต่างประเทศ ที่ได้นำดอกบัวมาใช้เป็นองค์ประกอบของอาคาร ได้แก่ สระน้ำปลูกบัว โคมไฟรูปแบบดอกบัว ฯลฯ สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบ คือ “ความเป็นไทยสามารถสร้างได้ด้วยแรงบันดาลใจ”

ชาติรี ลดาลลิตสกุล

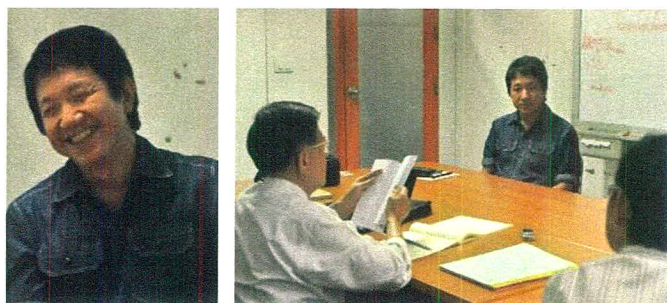
(สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

“จิตตะวันออกในร่างสากล” เป็นคำจำกัดความสั้น ๆ ที่สถาปนิกชาติรี ลดาลลิตสกุล ได้อธิบายในขั้นต้น สถาปนิกชาติรี ลดาลลิตสกุล มีความเห็นเกี่ยวกับความเป็นไทยในประเด็นต่าง ๆ เช่น 1) ทศนคติทางด้านความงามเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทย 2) เป็นการออกแบบความงามของความสงบ แสง องค์ประกอบอาคาร ลม ไปไม่ไหว 3) ทำสิ่งที่สามัญ (น้อย ๆ) แต่มีค่ามาก ฯลฯ นอกจากนี้ คุณสถาปนิกชาติรี ลดาลลิตสกุล ได้อธิบายแนวทางทำงานออกแบบเพิ่มเติมอีก อาทิ 'design' ที่ดีจะต้องเป็นทางเลือกที่อธิบายคำตอบ หรือเป็นการยืนยันความคิดของสถาปนิก บริบทในปัจจุบันมีทางเลือกเยอะมาก เนื่องจากวิถีชีวิตเดิม ๆ เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สถาปนิกต้องทำการทบทวนให้ดีกว่าเรามีอะไรดี เช่น แนวทางพุทธศาสนา: ญี่ปุ่นใช้เป็นจุดตั้งต้นของงานออกแบบ หรือแนวทางคติจักรวาล ดังปรากฏในงานออกแบบรัฐสภาที่ได้ัญเชิญไตรภูมิมาใช้ หรือแนวทางการปฏิบัติ นำไปสู่ความเข้าใจ ในพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้ามี 1 คำตอบที่สามารถตอบได้ 100 คำถาม เช่น ทุกข์อธิบายได้ถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ เป็นต้น ส่วนในเรื่องความเป็นไทยแบบผสมผสาน คือ สังคมไทยแบบพหุนิยม ซึ่งมีลักษณะท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกันได้ มีราก มีฐานันดร นั้นเป็นการเขียนไวกรรมใหม่ เช่นเดียวกับแกงโฮ๊ะ แต่ก็อาจจะมิชอบโต้แย้งว่าเป็นการทำลายรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมได้ สถาปนิกอาจจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตของอาคาร โดยการพิจารณาความคิดแบบตะวันตก คือ การคิดแบบแยกส่วน เปรียบเทียบกับความคิดแบบตะวันออก คือ การคิดแบบองค์รวม นอกจากนั้น ยังต้องอาศัยสุนทรียศาสตร์แบบไทยซึ่งต้องการข้อต่อหลายตัว สถาปนิกต้องทำความรู้จักกับข้อจำกัดกับเสรีภาพให้ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สถาปนิกต้องเผชิญในการออกแบบ การสร้างงานที่ดีต้องอาศัยเจตจำนงที่มุ่งไปและการยืนยันที่หนักแน่น ดังตัวอย่างเช่น สปปายะสภาสถาน หรือสถานที่ที่ประกอบความดี เป็นสถานที่เปลี่ยนแปลงความไม่ดีให้เป็นความดี เป็นต้น

ชาตรี ประกิตนทการ

(สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

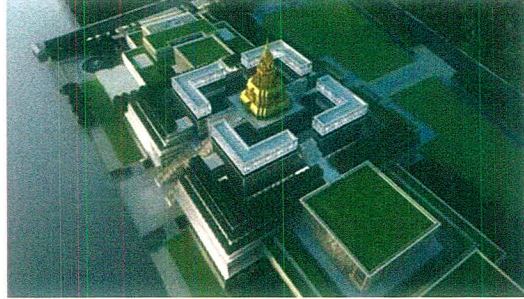

“ความเป็นไทยเป็นตัวเชื่อมชาตินิยม” เป็นวลีที่สถาปนิกนักวิชาการชาตรี ประกิตนทการ ได้นำเสนอไว้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังมีทัศนะเกี่ยวกับความเป็นไทย ที่น่าสนใจหลายประการ เช่น 1) ความเป็นไทยไม่มีอยู่จริง เป็นการสร้างขึ้น เป็นไปตาม ธรรมชาติ 2) คนยุคหลังมีจินตนาการไปเอง ยุค ร.5 – ร.6 เริ่มมีแนวคิดกระบวนการย้อน ไปในอดีต โดยการจำแนกรูปแบบสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นในประเทศ เยอรมนี เมื่อศตวรรษที่ 18 โดยมีการแยกสถาปัตยกรรมกรีกออกจากสถาปัตยกรรมโรมัน ฯลฯ กระบวนการนี้จึงถูกนำมาแยกยุคสมัยของไทย โดยแยกเป็นสกุลต่าง ๆ เช่น สุโขทัย อโยธยา ฯลฯ 3) ลัทธิชาตินิยม และกระบวนการก่อให้เกิดเอกลักษณ์อะไรบางอย่าง 4) จิตวิญญาณ และรูปแบบ เกิดเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมยุคต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเกิดจากรากและวิธีคิด สถาปนิกนักวิชาการชาตรี ประกิตนทการ ได้ให้ค่าความเป็นไทยไว้ 4 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 เป็นเครื่องมือในการต่อสู้การล่าอาณานิคม หรือต่อสู้การกดขี่ ทั้งนี้ สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ‘ultra thainess’ และ ‘thainess’ ระดับที่ 2 เป็นการ โหยหาอดีต ชีบซับความเป็นไทย ระดับที่ 3 เป็นกฎเกณฑ์ กติกา ข้อยกเว้น (ต้องเป็น ไทย) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในลักษณะของการละเมิด ระดับที่ 4 เป็นเครื่องมือของ การกดขี่ เป็นการสถาปนา สถาปนิกนักวิชาการชาตรี ประกิตนทการ ยังได้ชี้แนะ เกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมเพิ่มเติมอีกว่า การออกแบบควรมีการตีความโดยไม่ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ และเมื่อประเทศไทยก้าวสู่ AEC (Asean Economics Community) จะมีระดับของความต้องการเอกลักษณ์เพิ่มมากขึ้น ต้องมีการควบคุมอย่างระมัดระวัง “อย่าล้น” งานออกแบบควรมีกระบวนการ R & D (research and development) โดยมีการสำรวจ วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบ แล้วนำไป ออกแบบ และที่สำคัญความเป็นไทยนั้นไม่มีความจำเป็น แต่ถ้าจะทำก็สามารถทำได้ โดยสามารถศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจอดีต ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ จะได้เข้าใจ ปัจจุบันว่าควรระวังเรื่องอะไรบ้าง

ธีรพล นิยม

(สัมภาษณ์วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

“เราต้องทำให้ตัวเราเป็นเนื้อเดียวกับธรรมชาติ” เป็นหลักแนวคิดเบื้องต้นของสถาปนิกธีรพล นิยม ในการทำงานทางด้านสถาปัตยกรรม นอกจากนั้น สถาปนิกธีรพล นิยม ยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับการทำงานทางด้านสถาปัตยกรรมที่ลักษณะเฉพาะ ผ่านผลงานการออกแบบหลายราย โดยมีแนวความคิดที่น่าสนใจหลายประการ อาทิ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อพื้นฐานของคนเรานั้นไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นไทยของชาวบ้าน นักวิชาการ และสถาปนิก อย่างไรก็ตาม สถาปนิกธีรพล นิยม ได้ให้ความหมายของความเป็นไทยนั้นประกอบด้วย 1) ความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เคารพธรรมชาติ 2) ความไม่เที่ยง หรืออนิจจัง 3) สิ่งที่เชื่อมขวัญของมนุษย์ 4) การแสดงออกด้วยความเชื่อในพุทธศาสนา พราหมณ์ ผี บรรพบุรุษ และที่สำคัญสถาปนิกต้องทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความหมายของสถาปัตยกรรมในมุมมองของบุคคลทั่วไปและสถาปนิกว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร สถาปนิกต้องศึกษาสภาพของบ้านเมืองและสถาปัตยกรรมนั้น ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนอย่างไร การออกแบบสถาปัตยกรรมที่ดีควรนำภูมิปัญญาพื้นถิ่น และเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการออกแบบ การหาคุณค่าแท้ของแต่ละเรื่องนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การตายอย่างมีสตินั้นถือเป็นคุณค่าแท้ เป็นต้น สถาปนิกต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหรือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะเป็นสิ่งที่สร้างความเข้าใจร่วมกันได้เป็นอย่างดี และการออกแบบที่ดีต้องมีความเรียบง่าย ประหยัด และตรงไปตรงมา

ชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์

(สัมภาษณ์วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

“ไ้บ้าน พื้นที่ของการแลกเปลี่ยนความคิด” เป็นแนวทางหนึ่งที่สถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ นำไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม สถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ เป็นสถาปนิกที่มีแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีความเป็นไทยในหลาย ผลงาน เช่น ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงาน ภาคเหนือ เชียงใหม่ ฯลฯ โดยในแต่ละผลงานได้มีแนวความคิดในความเป็นไทยที่ นำไปสู่รูปธรรมได้อย่างชัดเจน สถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ ได้ให้ความหมายของ ความเป็นไทยในการออกแบบ ได้แก่ 1) ผนังสอป 2) เสาลอย 3) ชายคายื่นยาว 4) ประติมากรรม 5) ไ้บ้าน 6) ลายประจำยาม 7) ทรงหลังคา 8) สวน 9) การวางผังแบบ เรือนไทย

ศรีศักร วัลลิโภดม

(สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

“เอกลักษณ์ก็คือคอร์ปชั่น” คำจำกัดความเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่ นักวิชาการ ศรีศักร วัลลิโภดม ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งได้อธิบายของค ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยไว้ในหลายประการ โดยสรุปได้ดังนี้

1) เอกลักษณ์ไทยนั้นไม่มีความจำเป็น เราควรมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เข้าถึง และเข้าใจท้องถิ่น ไม่ควรไปสร้างขึ้นมา ซึ่งนั่นไม่ใช่ตัวตนของเขา หากจะเน้นการสืบทอดด้วยการนำศิลปะไทยมาใช้ในงานออกแบบ ก็สามารถไปอย่างไรก็ได้ แต่ต้องดูความเป็นท้องถิ่นด้วย สังคมไทยมีวัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมราษฎร์ วัฒนธรรมหลวงนั้นทำให้มีรูปแบบศิลปะไทย ตัวอย่างเช่น ลายกนกซึ่งเป็นสัญลักษณ์อะไรบางอย่าง แต่ในระดับวัฒนธรรมราษฎร์นั้นถือว่าเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งเท่านั้น ความอยากที่จะเป็นไทยหรือต้องการสร้างเอกลักษณ์ไทยจึงเป็นสิ่งที่ไร้สาระและเป็นเรื่องเลอะเทอะ ถือได้ว่าเป็นเรื่องการประดับประดาเท่านั้น ดังนั้น การใช้รูปลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น นอกจากจะใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น ดังที่กล่าวมาข้างต้น อาคารสมัยใหม่คงไม่ต้องมีสัญลักษณ์ไทย แต่หากจะทำเป็นเพียงโลโก้ก็อาจเป็นไปได้

2) เกี่ยวกับไตรภูมิ “พ้นจากไตรภูมิไปก็คือโลกุตระ พระเมรุมาศในสังคมไทยนั้นส่วนยอดก็คือพระเจดีย์จุฬามณี ซึ่งเป็นเรื่องของคนเมื่อจะสิ้นชีวิตเขาจะเห็นภาพพระจุฬามณี เพราะฉะนั้นเรื่องไตรภูมิจะต้องพูดถึงหลังภาพพระประธาน แล้วภาพที่ใช้ด้านหน้าคือพระพุทธเจ้าตรัสรู้ปางมารวิชัย ด้านหลังคือจักรวาล เขาพระสุเมรุ ถ้าเข้าใจจักรวาลไทยก็อาจจะนำมาใช้ได้หลาย ๆ เรื่อง เพราะนั่นอย่าใช้ในทางที่ผิด” อย่างไรก็ตาม เขาพระสุเมรุในศาสนาฮินดูถือว่ายอดพระสุเมรุคือยอดเขาไกรลาส เป็นที่สถิตของพระเป็นเจ้าโดยเฉพาะพระศิวะ เขาพระสุเมรุของเรานั้นเป็นเรื่องของอุดมคติแต่เรียกเหมือนกัน ซึ่งเขาพระสุเมรุคือเรื่องของที่สถิตดาวดึงส์ของพระอินทร์ ตัวที่คั่นอยู่คือพระเจดีย์จุฬามณี เหนือขึ้นไปก็เป็นรูปภูมิแต่เป็นคนละเรื่องกัน เขาพระสุเมรุแบ่งด้วย

'imagination' แต่ก็ขัดกับความเป็นจริง เขาพระสุเมรุมี 7 ชั้น นับตั้งแต่กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ เหนืออรูปภูมิคือโลกุตระ แต่ส่วนใหญ่ได้แสดงเรื่องนี้เป็นภาพอุปมาโดยมีวิมาร เป็นจุด ๆ ชั้นสูงสุดเป็นส่วนของพระอินทร์ และพระจุฬามณี วัดหลายแห่งก็ทำใน ลักษณะนี้ ตัวอย่างเช่น วัดดอยยาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้เราไม่มีมิติระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติอีกแล้ว

3) การนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปมั่วกับสิ่งสาธารณะนั้นคนโบราณเขาถือว่าเป็นข้อห้าม พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์ อย่าไปแตะต้อง อย่าเอามาใช้ใน เรื่องการค้า การนำพระพุทธรูปมาเป็นอนุสาวรีย์นั้นทำไม่ได้ ตัวอย่างเช่น การนำโลกุตระมา ใช้ประดับที่บริเวณทางเข้าอาคารศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งเป็นการนำไปวางบนพื้น ทั่ว ๆ ที่โลกุตระต้องอยู่ในที่สูง การนำรูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดโหล่นหินมาทำโรงแรม นั้นเป็นเรื่องผิด ไม่ควรนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาทำอย่างนี้

4) การสร้างอนุสาวรีย์ ซึ่งชาวฝรั่งทำขึ้นมานั้น ไม่ได้มีไว้สำหรับการกราบไหว้ แต่ คนไทยมีไว้สำหรับการกราบไหว้ สถานที่แห่งนั้นก็กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทันที

5) จุดยืนสถาปนิกอยู่ตรงไหน สถาปนิกส่วนใหญ่มีข้อมูลทางสังคมและ วัฒนธรรมน้อยมาก ไม่ได้ลงไปหาข้อมูลที่พอเพียง แต่ถ้าดำเนินการตามขั้นตอนที่ ถูกต้องและเข้าถึงจริง ๆ ก็ต้องยอมรับได้ สถาปนิกส่วนใหญ่สร้างแนวความคิดมาเพื่อใช้ ในการอธิบายงาน แต่ไม่เข้าใจว่ามันมีความหมายเชิงลึกอย่างไร

เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง

(สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

“บริบทโดยรอบเป็นเรื่องสำคัญกว่าสถาปัตยกรรม” คำอธิบายเกี่ยวกับการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมของ สถาปนิกนักวิชาการเขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง และยังมีหลักการหรือแนวทางการทำงานที่น่าสนใจอีกหลายประการ อาทิ

1) การออกแบบนั้นต้องเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงพลัง โดยอาศัยสัญชาตญาณ และความต้องการเบื้องต้น

2) สถาปนิกไม่ต้องรู้เยอะก็ได้ แต่ต้องรู้ลึก เช่น ต้องเข้าใจวัฒนธรรม นำไปสู่งานวิจัย และการออกแบบในลำดับต่อไป

3) การออกแบบนั้นต้องอาศัย 'principle of professionalism' ประกอบด้วย expertise คือ การดี ความ มีเหตุมีผล มีความรู้ 'autonomy' คือ ความมีอิสระ โดยไม่มีการชี้นำ 'commitment' คือ การทำงานให้ได้ตามที่สัญญาไว้ และ 'accountability' คือ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการช่วยเหลือสังคม

สถาปนิกนักวิชาการเขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง ได้กล่าวถึงลักษณะไทยที่ปรากฏในงานออกแบบ เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย การใช้เสาลอย การใช้ทรงหลังคา 'ornament' เช่น บริเวณหน้าจั่ว การยกพื้น ลักษณะโอบล้อม วัฒนธรรมน้ำ วัฒนธรรมข้าว วัฒนธรรมเครื่องจักรสาน ภูมิปัญญาของช่าง ความงามเชิงช่าง ในขณะเดียวกันก็ได้แนะนำให้ศึกษาลักษณะไทย ในหนังสือเรื่อง “ลักษณะไทย”² และควรเน้นเรื่องฐานานุรูป และฐานานุศักดิ์ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ประการสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ สถาปนิกต้องให้ความสำคัญกับเจ้าของงานให้มาก

² อ่านหนังสือ “ลักษณะไทย”

ส่วนนี้เขียนโดย โชติ กัลยาณมิตร
(2525)

คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(สัมภาษณ์วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2556)

ประกอบด้วย 1) ทรงยศ วีรวิมาศ 2) อาณัติ วัฒนเสถียร
3) สิทธา กองสาสนะ 4) วารุณี หวัง

“การออกแบบควรมองบริบททางวัฒนธรรม” เป็นข้อเสนอเบื้องต้นในการสัมภาษณ์คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบอีกหลายประการ เช่น 1) การออกแบบในภาคอีสานนั้นมีการนำบริบทของอีสานที่เด่นชัดมาใช้ในการออกแบบ คือ จั่วพระอาทิตย์ หรือ “ลายตะแวง” โดยมีที่มาจากจั่วบ้านตาล 2) คนโดยทั่วไปนั้นจะมีการรับรู้ของรูปด้านทางสถาปัตยกรรมมากกว่า ‘space’ 3) วัฒนธรรมการทำของยักซ์เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น กระติบยักซ์ ในงานออกแบบห้างเซ็นทรัลขอนแก่นฯ เป็นต้น 4) การอ้างอิงเอกลักษณ์เป็นวิธีหนึ่งของการพอกตัวของสถาปนิก โดยมีตัวช่วยได้หลายอย่าง เช่น คำอธิบายของ “tropical architecture” นั้นถือว่าเป็นแนวคิดแบบไทย หรือ “modern thai architecture” นั้นถือว่าเป็นสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ เป็นต้น 5) บริษัทของชาวต่างชาติที่ทำงานออกแบบอาคารให้มีเอกลักษณ์ไทย พบว่า ระบบแกนแบบ 90 องศา นั้นเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่สามารถทำแทนเป็นอย่างอื่นได้ 6) งานออกแบบที่ดีนั้นต้องอาศัยทักษะและฝีมือของช่าง และต้องอาศัยความรู้ของสถาปนิกประกอบกัน

พร้อมกันนี้ คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ยกตัวอย่างงานออกแบบในแถบอีสานไว้ดังนี้ 1) รูปแบบของโบสถ์วัดเชียงทอง (หลวงพระบาง) นั้นมีบทบาทต่อการงานออกแบบในภาคอีสานเป็นอย่างมาก 2) โรงแรมพูลแมน จ. ขอนแก่น นั้นเป็นวิธีคิดแบบ ‘postmodern’³ โดยนำแคนหรือเครื่องดนตรีพื้นถิ่นของภาคอีสานมาใช้ในการออกแบบรูปลักษณะของอาคาร 3) คุ่มสิริฐาน เป็นอาคารสำหรับจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีการออกแบบที่มีลักษณะไทยที่เด่นชัดหลายประการ เช่น ชุ่มประตู่ ค้ายัน ชายคายื่นยาว เสาลอย หลังคาพะไล ฯลฯ

³ อ่าน “Postmodernism”
โดย Mary Klages (2540)

3. การวิเคราะห์ภาพรวมของการสัมภาษณ์โดยตรง

จากกรอบวิจัยที่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งจากเอกสาร จากการสำรวจทางกายภาพ และจากการสัมภาษณ์พร้อม ๆ กันกับการจัดทำกรอบวิจัย พบว่า มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดหลักและสาระสำคัญที่ปรากฏในกรอบแนวคิดวิจัยเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม 2) แนวความคิดและแนวรูปแบบที่เป็นส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม 3) การสร้างจิตสำนึกให้วงการศึกษได้ตระหนักถึงความสำคัญของส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรมสำหรับสังคมปัจจุบัน 4) การสร้างสรรค์อาคารที่มีความสำคัญระดับชาติ และ 5) การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิดหลักและสาระสำคัญที่ปรากฏในกรอบแนวคิดวิจัยเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรม คือ องค์ประกอบสำคัญของบ้านเมือง บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละชุมชน เป็นทั้งหน้าต่างและวิญญาณของชุมชนนั้น ๆ โดยจะต้องคำนึงถึงมิติต่าง ๆ เช่น บริบทโดยรอบซึ่งมีความสำคัญต่อสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก การสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในการออกแบบ เช่น การนำระบบระแนงกรองแสงมาใช้ในงานออกแบบ เป็นต้น ความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติหรือการเคารพธรรมชาติ การแสดงออกด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น การใช้ความระยิบระยับของสถาปัตยกรรมไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันได้นอกจากนั้นสถาปนิกอาจใช้ความละเอียดขององค์ประกอบและสิ่งประดับตกแต่งสร้างสรรค์ผลงานซึ่งจะทำให้คนไทยรับรู้ได้ดี ประกอบกับการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทยโดยการอ้างอิงประวัติศาสตร์ เช่น บรรยากาศแบบสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันสถาปนิกต้องทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความหมายของสถาปัตยกรรมในมุมมองของบุคคลทั่วไปและสถาปนิกทั่วไปว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยการศึกษาสภาพของบ้านเมืองและสถาปัตยกรรมนั้นส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนอย่างไร

ลักษณะไทยที่ปรากฏในงานออกแบบ เช่น การวางผังที่เด่นชัดด้วยการเน้นแกนของอาคาร ลักษณะโอบล้อม การยกพื้น การยกใต้ถุนสูง ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย การใช้เสาลอย ชุ่มประตู หลังคาทรงหน้าจั่ว ชายคายื่นยาว หลังคาพะไล ค้ำยัน การประดับตกแต่ง เอกลักษณะประกอบอาคาร สีหลายสีแต่มีการผสมผสานที่กลมกลืนไม่ขัดตา น้ำ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามสิ่งที่สถาปนิกจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ 'function' ซึ่งต้องมีความเรียบง่าย ประหยัด และตรงไปตรงมา รวมทั้ง ระบบสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบได้เป็นอย่างดี ซึ่งรวมประเด็นฐานานุกรม ฐานานุศักดิ์ หรือเรียกรวมว่าฐานานุกรมลักษณะเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรละเลย

2) แนวความคิดและแนวรูปแบบที่เป็นส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

การสร้าง "ทางเลือก" แทนการ "หวนระลึก" รูปแบบอดีตมาใช้กับบริบทสังคมปัจจุบันเพียงอย่างเดียว เป็นประเด็นที่เป็นการนำส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (ornament / refinement) มาใช้ในการออกแบบเพิ่มเติม หมายถึง เมื่อสถาปนิกได้นำส่วนประกอบหลัก/ส่วนพื้นฐานมากำหนดไว้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมเรียบร้อยแล้ว การใช้ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการออกแบบสถาปัตยกรรมก็เปรียบเสมือนเป็นการแต่งตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ หรือเรียกว่า "กาลเทศะสถาปัตยกรรม" ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่กำหนดให้อาคารนั้น ๆ มี "ฐานานุศักดิ์" และ "ฐานานุกรม" หรือ "ฐานานุกรม" ที่แตกต่างกัน เรื่องดังกล่าวนี้นับว่าเป็นสิ่งที่สถาปนิกควรให้ความสนใจและใส่ใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้ จะเป็นการช่วยให้ผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นมีความหมายและมีความเหมาะสมต่อการใช้งานในลักษณะที่เรียกว่า "ถูกที่ถูกทาง" ประเด็นในการพิจารณาในเรื่องนี้ ได้แก่ การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ การสร้างสรรค์งานศิลปะ อาทิ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น

จากการศึกษาฐานสถาปัตยกรรมภาคสนามพบว่า คติความเชื่อเรื่องไตรภูมิยังเป็นส่วนหนึ่งที่สถาปนิกผู้ออกแบบนิยมนำมาใช้ในการประดับตกแต่งอาคารด้วยผลงานศิลปกรรม การสร้างบรรยากาศด้วยผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมหรือศิลปะสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สถาปนิกยังสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ

สถาปัตยกรรมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้อาคารเกิดการรับรู้ถึงลักษณะไทย

การเน้นและให้ความสำคัญต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในอาคารนั้น เช่น การใช้แนวคิด “ใจบ้าน” พื้นที่ของการแลกเปลี่ยนความคิด” มาใช้ในการออกแบบ เป็นอีกแนวความคิดหนึ่งในความเป็นไทยที่นำไปสู่รูปธรรมได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้น แนวรูปแบบที่มีความหมายของความเป็นไทยในการออกแบบโดยภาพรวม อาทิ 1) การวางผังแบบเรือนไทย 2) เสาลอย 3) ทรงหลังคา 4) ชายคายื่นยาว 5) ผนังสอป 6) ลวดลาย 7) ประติมากรรม 8) การจัดสวน เป็นต้น

3) การสร้างจิตสำนึกให้วงการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่ในงานสถาปัตยกรรมสำหรับสังคมปัจจุบัน

การปลูกฝังให้สถาปนิกคิดสร้างสรรค์ในแนวบูรณาการโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น ภิวัตน์ (glocalization) ผ่านกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัย ผลของการสัมภาษณ์โดยตรงพบว่า สถาปัตยกรรมจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและรูปทรงให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติในวิถีของตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีของตะวันตกที่มุ่งเน้นวิถีอาชนะธรรมชาติแต่อย่างเดียว สถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ อาทิ สภาพที่อยู่สบาย สภาพแสงสว่างที่เหมาะสม ระบบเสียง ระบบสื่อสาร ฯลฯ การศึกษาทางสถาปัตยกรรมควรเป็นการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์⁴ (scientific research) สถาปนิกควรมีการศึกษาและการตรวจสอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัสดุ นอกจากนั้น การศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมไทยที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศของไทยซึ่งมีฝนตก มีความชื้น สถาปัตยกรรมไทยจึงต้องการการกันแดดกันฝน การกันความร้อนจากแสงแดดโดยใช้แผงกันแดด หรือวิธีอื่น ๆ หากออกแบบให้ผิวอาคารเหมาะสมต่อการป้องกันความร้อนจากแสงแดดได้ ก็อาจไม่จำเป็นต้องใช้แผงกันแดด ดังนั้น การเปลี่ยนรูปทรงที่เหมาะสมจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัยจะทำให้เกิดการสร้างสรรคในแนวบูรณาการโลกาภิวัตน์ กับท้องถิ่นภิวัตน์ได้อย่างชัดเจน

4) การสร้างสรรค์อาคารที่มีความสำคัญระดับชาติ

การสร้างสรรค์อาคารที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น ศาลาไทยในงานเวิลด์ เอ็กซ์โป อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ อาคารศูนย์การประชุมแห่งชาติ และรวมถึงอาคารที่มีผลต่อ

⁴ สุนทร บุญญาธิการ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2555.

การสร้างรายได้ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเป็นอาคารคู่บ้านคู่เมือง ดังเช่น อาคารแฝดปิโตรนาสของประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ดังนั้น การให้ความสำคัญในเรื่อง “ชาตินิยม”⁵ ซึ่งเป็นสิ่งที่สถาปนิกควรให้ความสำคัญเป็นสิ่งแรก หรือถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย ในขณะที่การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นอาจจะมีหรือไม่มีแนวความคิดในการออกแบบก็ได้ แต่สถาปนิกควรมีแนวทางของตนเอง เช่น การนำหลักการความคุ้นเคยมาเป็นพื้นฐานของการรับรู้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย การสร้างความสุขกายและสบายใจด้วย วิถีแห่งธรรมชาติ วิถีแห่งการสร้าง วิถีแห่งจักรวาลคติ ฮวงจุ้ย หรือการเคารพพระอาทิตย์ พระจันทร์ และลม ซึ่งเป็นการผสมผสานองค์ความรู้เกี่ยวกับความร้อนความชื้นเข้ากับงานออกแบบสถาปัตยกรรม การใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้อาคารอยู่ได้นาน และสะท้อนความเป็นตะวันออกได้อย่างชัดเจน ความเป็นไทยนั้นสามารถแสดงออกด้วย เทคนิคการก่อสร้างแบบไทย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุแบบไทย โดยการสร้างสรรค์งานออกแบบให้มี เอกลักษณ์ (identity) รูปลักษณ์ (image) และสัญลักษณ์ (symbol) ฯลฯ ที่เหมาะสมร่วมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

⁵ พิรัช พัทธเศวต, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2555.

อย่างไรก็ตาม สถาปนิกควรเน้นในเรื่องการออกแบบที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีมนุษย์ และควรมีการคิดอย่างเป็นกลางจะทำให้การปรุงแต่งลดลง ซึ่งจะทำให้ไม่เพี้ยนทุกซ์ โดยสถาปนิกต้องฟังความคิดของเจ้าของเจ้าของงานให้มาก

5) การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ไปใช้ในการออกแบบ เป็นการสร้างโอกาสการรับรู้ลักษณะเฉพาะของความเป็นไทยในเวทีโลกได้เป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า มีทั้งแนวคิดที่ยังคงให้ความสำคัญในความเป็นไทย และแนวคิดที่ตรงกันข้ามกัน

ประเด็นเอกลักษณ์ไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความคิดเห็นที่หลากหลาย เช่น การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับ 'style' ซึ่งเป็นแนวทางหลักของการออกแบบ และต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับ 'spirit' ความเป็นไทย คือ ต้องเล่น มีความสนุกสนาน "ไม่ซีเรียส" คนไทยมักจะชอบการย้อนไปสู่อดีตแต่สถาปนิกที่ดีต้องแสดงเคารพประวัติศาสตร์ โดยควรแยกแยะสถาปัตยกรรมไทยเป็น 2 ส่วน คือ สถาปัตยกรรมแบบพิธีกรรม เช่น วัด วัง และสถาปัตยกรรมแบบอยู่อาศัย (domestic

⁶ สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา,
สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2555

architecture)⁶ ซึ่งหลักการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ควรเน้นเรื่องทิศทางของแดด โดยการใช้หลักการทั่วไป หรือ 'common senses'

การอาศัยความเป็นไทยเป็นตัวเชื่อมชาตินิยม ทั้งนี้ความเป็นไทยอาจไม่มีอยู่จริง แต่เป็นการสร้างขึ้นมา โดยการจำแนกรูปแบบสถาปัตยกรรมตามยุคสมัยของไทยสกุลต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ฯลฯ ทั้งนี้จิตวิญญาณและรูปแบบ เกิดเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมยุคต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเกิดจากรากและวิถีคิดของคนในยุคหนึ่ง ๆ ความเป็นไทยนั้นอาจไม่มีความจำเป็นใด ๆ เลย แต่ถ้าจะทำได้ โดยสามารถศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจอดีตซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก จะทำให้เกิดความเข้าใจว่าปัจจุบันควรระวังเรื่องอะไรบ้าง และที่สำคัญ

การออกแบบสถาปัตยกรรมอาจไม่ได้ตอบโจทย์เพื่อให้มีเอกลักษณ์ไทยตั้งแต่ต้น แต่การสร้างสถาปัตยกรรมที่ดีนั้นจะเป็นการสร้างเอกลักษณ์ขึ้นมาในตัว และหากมีการสร้างเอกลักษณ์ด้วยความตั้งใจจะเป็นการสร้างสัญลักษณ์ของงานนั้น ๆ เช่น ความคิดที่สอดคล้องกับบริบท ณ ปัจจุบัน โดยเน้นการประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และแสดงออกมาทางกายภาพ ประกอบกับแนวคิดการมองความต่างมากกว่าความเหมือน จะเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของงานนั้น ๆ ตามมา ทั้งนี้สถาปนิกต้องทบทวนว่ามีความจำเป็นต้องมีหรือบังคับให้มีความเป็นไทยหรือไม่ ข้อดีข้อเสียของการมีและการไม่มีเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร

ทัศนคติทางด้านความงามเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทย เช่น การออกแบบความงามของความสงบ แสง องค์ประกอบอาคาร ลม ใบไม้ไหว ทำสิ่งที่สามัญน้อย ๆ แต่มีค่ามาก งานออกแบบที่ดีต้องเป็นทางเลือกที่อธิบายคำตอบ หรือเป็นการยืนยันความคิดของสถาปนิก ทั้งนี้บริบทในปัจจุบันมีทางเลือกมากมาย เนื่องจากวิถีชีวิตเดิม ๆ เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สถาปนิกต้องทำการทบทวนให้ดีกว่าเรามีอะไรดี เช่น แนวทางพุทธศาสนา หรือแนวทางคติจักรวาล หรือแนวทางการปฏิบัติ เป็นต้น ส่วนในเรื่องความเป็นไทยแบบผสมผสาน คือ สังคมไทยแบบพหุนิยม ซึ่งมีลักษณะท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกันได้ มีราก มีฐานันดร ดังนั้นความเป็นไทยแบบผสมผสานนี้จึงเป็นการเขียนไวกรรมใหม่ แต่ก็อาจมีข้อโต้แย้งว่าอาจเป็นการทำลายรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมได้

นอกจากนั้น สถาปนิกอาจต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตของอาคาร โดยพิจารณาความคิดแบบตะวันตก คือ การคิดแบบแยกส่วน เปรียบเทียบกับความคิดแบบตะวันออก คือ การคิดแบบองค์รวม นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยสุนทรียศาสตร์แบบไทย และที่สำคัญงานออกแบบควรมีกระบวนการ R & D (research and development)

โดยควรมีการสำรวจ วิจัยเชิงทดลอง เพื่อให้ได้รูปแบบแล้วจึงนำไปออกแบบ

แนวคิดในเรื่องเอกลักษณ์ไทยที่แตกต่างออกไป เช่น เอกลักษณ์ไทยนั้นอาจไม่มีความจำเป็นและไม่ควรไปสร้างขึ้นมาซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น นอกจากจะใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น อาคารสมัยใหม่จึงไม่ต้องมีสัญลักษณ์ไทย การสืบทอดความเป็นไทยด้วยการนำศิลปะไทยมาใช้ในการออกแบบนั้น สามารถใส่ไปอย่างไรก็ได้ แต่ต้องดูความเป็นท้องถิ่นด้วย โดยการหาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เข้าถึงและเข้าใจท้องถิ่น ไม่ควรไปสร้างขึ้นมา ทั้งนี้สถาปนิกควรรหาข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมให้พอเพียงสำหรับนำมาใช้ในการออกแบบ

จากกรอบวิจัยที่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากเอกสาร จากการสำรวจทางกายภาพ และจากการสัมภาษณ์พร้อม ๆ กันกับการจัดทำกรอบวิจัย พบว่า มีสาระสำคัญที่เป็นส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม 3 ประการหลัก ซึ่งประกอบด้วยมิติหลัก ดังนี้ (ตาราง 4-1)

ตาราง 4-1 การวิเคราะห์สาระสำคัญจากบทสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม	องอาจ สาครพันธุ์	สุนทร บุญญธิการ	พิรุณ พัทธเศวต	อมตะ หนูเพ็ญย์ และทวีชัย วัชรวิทย์ เทพาคำ	สิน พงษ์หาญยุทธ์ และธีรภัทร ศรีสวัสดิ์	สุนทร ชุมสาย ณ อยุธยา	นิธิ สถาปิตานนท์	ชาตรี ลดาวัลิตสกุล	ชาตรี ประทีปนพการ	ธีรพล นิยม	ชัยวัฒน์ ลิ้มวันมวณิช	ศรัศกร วังลิบล้อม	เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง	คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ม.ขอนแก่น
○ กล่าวถึง/เห็นด้วย x ไม่เห็นด้วย ⊗ สาระขัดแย้ง														
1. ภาพรวมและโครงสร้าง (19 รายการ)														
(1) ภาพรวม	○	○	○	○	○	○	○	○	x	○	○	x	○	○
(2) ระบบโครงสร้าง/การก่อสร้าง	○	○	○	○				○			○			○
2. ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (39 รายการ)														
(1) ซุ้มทางเข้า	○		○	○									○	
(2) ช่องแสง ประตู หน้าต่าง	○		○								○			
(3) ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○		○	○
(4) การยกพื้น ฐานอาคาร บัณฑิตฐานอาคาร	○		○			○		○		○	○		○	○
(5) เสา/บัวหัวเสา	○		○		○									○
(6) พะไลและแผงกันแดด	○		○											
(7) ค้ำยัน	○		○		○	○							○	○
3. ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (27 รายการ)														
(1) ภาพรวมของการประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ	○		○	○	○		○	○	x	○		x	○	○
(2) การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์: จิตรกรรม ประติมากรรม	○		○	○	○	○	○	○			○		○	○
ลักษณะไทยจากบูรณาการลักษณะจากข้อ 1 ถึง 3	○		○	○	○			○			○		○	○
รวมจำนวนสาระต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงโดยผู้ให้สัมภาษณ์	12	3	12	7	7	5	4	7	2	4	7	2	8	9

จากตาราง 4-1 พบว่า สถาปนิกและนักวิชาการได้สื่อให้เห็นถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในเรื่องส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน โดยมุ่งเน้นไปในเรื่องการใช้ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน และการยกพื้น ฐานอาคาร บัณฑิตฐานอาคาร ในการออกแบบ ในขณะที่เดียวกันก็ได้สื่อให้เห็นถึงเรื่องส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม โดยมุ่งเน้นไปในเรื่องของการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ในงานออกแบบ ประกอบกับการทำให้ภาพรวมมีการประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ

4.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

4.3.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยในระดับของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปจำนวน 210 คน โดยการใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัย ที่เป็นแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ปรากฏระดับความคิดเห็น⁷ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (ตาราง 4-2)

⁷ ระดับความคิดเห็นตามค่า:
4.01 – 4.50 = มาก
3.51 – 4.00 = ค่อนข้างมาก
2.51 – 3.50 = ปานกลาง
2.01 – 2.50 = ค่อนข้างน้อย
1.51 – 2.00 = น้อย

ตาราง 4-2 ระดับความคิดเห็นด้วยในระดับของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	$\bar{x}$	S.D.
1. อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม เช่น ทรงแหล่งค้ำจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ	2.71	.077
2. อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการใช้ลวดลายหรือศิลปกรรมในการประดับอาคาร เพื่อให้เกิดความประณีต	2.60	.077
3. ชุ่มประตู่ เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการเน้นความสำคัญของบริเวณทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน	3.06	.071
4. การเน้นทางเข้าโดยการใช้ชุ่มประตู่ ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของทางเข้าอาคาร ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.49	.071

	$\bar{x}$	S.D.
5. ลักษณะของซุ้มทางเข้า ที่เน้นความสำคัญด้วยลักษณะซุ้มแบบวิหาร เป็นการนำลักษณะไทยเดิมมาปรับใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้	2.96	.069
6. หลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ ซึ่งอาจมีรูปแบบใหม่ หรือรูปแบบเดิม	3.35	.069
7. ลักษณะของหลังคาจั่วซ้อนชั้น เป็นเอกลักษณ์ไทยเดิมที่เด่นชัด โดยสามารถพบเห็นในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ทั่วไป ทั้งนี้ อาจจะมีการใช้วัสดุและโครงสร้างที่แตกต่างกัน	3.60	.068
8. สถาปัตยกรรมที่มีหน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายเทความร้อน และชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันฝนสาด นั้นเป็นลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และยังสามารถนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.91	.059
9. เสาลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.60	.063
10. อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอยและใต้ถุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.59	.066
11. ค้ำยัน เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น	3.46	.070
12. ลักษณะชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันแดดฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่ยังคงมีการสืบสานมาสู่งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง	3.80	.064

	$\bar{x}$	S.D.
13. ลักษณะการออกแบบหลังคาพะไลและหลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิก ยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.86	.062
14. ฝาผนังและหรือโครงสร้างลั้มสอบ ทั้งแบบลั้มสอบเข้า หรือแบบลั้มสอบออก สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทย สมัยใหม่	2.66	.075
15. ลักษณะเป็นระเบียบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	3.15	.074
16. ลักษณะของการนำชานบ้านมาใช้ในการออกแบบ เป็น การเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจจะมี ความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หญ้า กระเบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทย สมัยใหม่	3.88	.059
17. บริเวณลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้าย กับนอกชาน ยังคงเป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถ นำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.23	.074
18. ระแนงกรองแสง เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะ ไทยสมัยใหม่ โดยการนำองค์ประกอบของ สถาปัตยกรรมเครื่องไม้ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม เช่น ฝาสำรวจ ระแนงไม้ เป็นต้น มาปรับใช้ในงานออกแบบ	3.68	.068
19. ประติมากรรมขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจ ให้แก่อาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประติมากรรมที่ เลียนแบบมาจากศิลปกรรมแบบไทยเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมของความหมายของชิ้นงานนั้น ๆ ด้วย	3.01	.077
20. การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม เช่น ฐานอาคาร สระน้ำ เป็น ต้น เป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถพบเห็นได้ในงาน ออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.23	.067

	$\bar{x}$	S.D.
21. การสร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความ จำเป็นในการประดับประดาด้วยรูปแบบหรือวัสดุ อุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ผ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็น ต้น	3.12	.078
22. การประดับอาคารด้วยยอดแหลม เป็นการอ้างอิง รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมที่ชัดเจน โดยเป็นการเน้น ความสำคัญของอาคารนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ใน ลักษณะไทยสมัยใหม่	2.77	.068
23. ฐานของอาคาร เป็นส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิม ซึ่งยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทย สมัยใหม่	2.97	.071
24. ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ที่มีลักษณะทรงสูงตามตั้ง เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้ในงาน ออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่	3.42	.068
N = 210	3.30	.574

ปรากฏว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปโดยรวมมีความเห็นด้วยในระดับสูงสุด ($\bar{x} = 3.91$) ต่อแนวคิดที่ว่า สถาปัตยกรรมที่มีหน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายเทความร้อน และคายคายไอน้ำเพื่อป้องกันฝนสาด นั้นเป็นลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และยังสามารถนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ สอดคล้องกับ หลังคาทรงจั่ว หรือ หลังคาซ้อนชั้น เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ ซึ่งอาจมีรูปลักษณะแบบใหม่ หรือรูปลักษณะแบบเดิม ($\bar{x} = 3.35$) และเสาลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.60$) โดยมีทิศทางไปในทางเดียวกันกับ ลักษณะของหลังคาจั่วซ้อนชั้น เป็นเอกลักษณ์ไทยเดิมที่เด่นชัด โดยสามารถพบเห็นในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ทั่วไป ทั้งนี้ อาจจะมีการใช้วัสดุและโครงสร้างที่แตกต่างกัน ($\bar{x} = 3.60$) จะเห็นได้ว่า อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอย

และใต้ถุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.59$) ค้ำยัน เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น ($\bar{x} = 3.46$) และประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ที่มีลักษณะทรงสูงตามตั้ง เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.42$) ก็มีเหตุผลสนับสนุนสัมพันธ์กับส่วนประกอบในด้านนี้

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยในระดับรองลงมาเล็กน้อย ($\bar{x} = 3.88$) ต่อแนวคิดที่ว่า ลักษณะของการนำชานบ้านมาใช้ในการออกแบบ เป็นการเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หิน กระจก เบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยตรงกับแนวคิดที่ว่า ลักษณะเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ซับซ้อน สมถะ สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.15$) และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า บริเวณลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้ายกับนอกชาน ยังคงเป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.23$) และแนวคิดที่ว่า ฝาผนังและหรือโครงสร้างลึบ สอด ทั้งแบบลึบสอดเข้าหรือแบบลึบสอดออก สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 2.66$)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยต่อแนวคิดที่ว่าลักษณะการออกแบบหลังคาพะไล และหลังคา กันสาด เพื่อป้องกันแดดและฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.86$) ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับ ลักษณะชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันแดดฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่ยังคงมีการสืบสานมาสู่งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง ($\bar{x} = 3.80$) และแนวทางเกี่ยวกับเรื่อง ระแนงกรองแสง เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยการนำองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมเครื่องไม้ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม เช่น ฝาสำรวจ ระแนงไม้ เป็นต้น มาปรับใช้ในงานออกแบบ ($\bar{x} = 3.86$)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยต่อการสร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการประดับประดาด้วยรูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝาเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็นต้น ($\bar{x} = 3.12$) และตรงกับแนวคิดที่ว่า การประดับอาคารด้วยยอดแหลม เป็นการอ้างอิง

รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมที่ชัดเจน โดยเป็นการเน้นความสำคัญของอาคารนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ในลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 2.77$) และสอดคล้องกับเรื่องฐานของอาคาร เป็นส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิม ซึ่งยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 2.97$) รวมทั้ง ประติมากรรมขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจให้แก่อาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประติมากรรมที่เลียนแบบมาจากศิลปกรรมแบบไทยเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของความหมายของชิ้นงานนั้น ๆ ด้วย ($\bar{x} = 3.01$) และการสร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการประดับประดาด้วยรูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็นต้น ($\bar{x} = 3.12$)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปเห็นด้วยไม่มากนักต่อความคิดที่ว่า การเน้นทางเข้าโดยการใช้ซุ้มประตู ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของทางเข้าอาคาร ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.49$) โดยสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ได้แก่ อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม เช่น ทรงหลังคาจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ ($\bar{x} = 2.71$) อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการใช้ลวดลายหรือศิลปกรรมในการประดับอาคารเพื่อให้เกิดความประณีต ($\bar{x} = 2.60$) ซุ้มประตู เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการเน้นความสำคัญของบริเวณทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 3.60$) และลักษณะของซุ้มทางเข้า ที่เน้นความสำคัญด้วยลักษณะซุ้มแบบวิหาร เป็นการนำลักษณะไทยเดิมมาปรับใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้ ($\bar{x} = 2.96$)

ทั้งนี้ เนื่องจากผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปจำนวน 210 คน ต่อข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ปรากฏระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.30 โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .574 ซึ่งบ่งบอกถึงความเห็นพ้องกัน

4.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (multivariate analysis) เพื่อลดจำนวนตัวแปร โดย

ผ่านกระบวนการการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร และสร้างตัวแปรรวมใหม่ที่เรียกว่า **องค์ประกอบ (factor)** กล่าวคือ เป็นการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงมารวมกันเป็นองค์ประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงเป็นเทคนิคทางสถิติเพื่อรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน งานวิจัยนี้เป็นการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในเชิงสำรวจเพื่อค้นหาโครงสร้างของตัวแปรว่า มีองค์ประกอบร่วมอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง แต่ละตัวแปรมี**ค่าน้ำหนัก (factor loading)** หรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด

โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation) หรือของตัวแปรทีละคู่ และรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากไว้ในองค์ประกอบเดียวกัน ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์จึงต้องเป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่องในมาตราระดับช่วง (interval scale) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหนึ่งกับตัวแปรอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด มีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 หากมีค่าต่ำตัวแปรนั้น ๆ จะถูกตัดออก เฉพาะกลุ่มตัวแปรที่มีค่าความร่วมกัน (communalities) สูง (ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์) จะรวมกันเป็นองค์ประกอบร่วมกันที่มีความหมายที่สื่อความเข้าใจได้ ทั้งนี้ พิจารณาได้จากค่าใน 'Rotated Component Matrix' จากการวิเคราะห์ด้วย SPSS

นอกจาก**องค์ประกอบ**ที่ประกอบด้วยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันกับองค์ประกอบตาม**ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ** ยังต้องพิจารณาค่าความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบในบริบทของความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด โดยที่ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแต่ละตัวมากน้อยต่างกัน จึงต้องมีการพิจารณาค่าความแปรผันของตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งเรียกว่า ค่าไอเกน (Eigen Value) องค์ประกอบร่วม (common factor) ที่ได้เป็นองค์ประกอบแรก จะเป็นองค์ประกอบที่แยกความแปรผันของตัวแปรออกมาจากองค์อื่นได้มากที่สุด จึงมีตัวแปรรวมอยู่มากที่สุด และมีค่าไอเกนมากตามด้วย ความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบจึงพิจารณาได้จาก**ค่าร้อยละของค่าความแปรผัน (percentage of variance)** ซึ่งเป็นไปตามค่าไอเกน หรือผลรวมของน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปรในองค์ประกอบนั้น

จากส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในสาระสำคัญของคำถามจำนวน 24 ข้อ ซึ่งตอบโดยกลุ่มสถาปนิกทั่วไปจำนวน 210 คน ในการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏผลการวิเคราะห์ 6 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญที่

พิจารณาจากค่าร้อยละของค่าความแปรผัน ประกอบกับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ($\geq \pm 0.40$) ดังนี้ (ตาราง 4-3)

ตาราง 4-3 การวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปเกี่ยวกับ ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ ^๑	
^๑ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวแปรแสดงอัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบนั้น ๆ	องค์ประกอบที่ 1	รูปลักษณ์ไทย
	(ร้อยละ 17.56 ของค่าความแปรผัน) ^๑	
^๑ ค่าร้อยละของค่าความแปรผันของแต่ละองค์ประกอบแสดง ความสำคัญของแต่ละ องค์ประกอบ จากการพิจารณา ค่าความแปรผันของตัวแปร ทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ ใน กระบวนการแยกความแปรผัน ของตัวแปรออกมาจากองค์ ประกอบอื่น ตัวแปรใดมีน้ำหนัก ใน องค์ประกอบใดมาก ให้จัดตัว แปรนั้นในองค์ประกอบนั้น	หลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น: รูปลักษณ์แบบใหม่ หรือ	
	รูปลักษณ์แบบเดิม	.764
	เสาลอย: การเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิม	
	ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.737
	หน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายเทความร้อน และชายคายื่นยาวเพื่อป้องกัน	
	ฝนสาด: ลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และ	
	สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.703
	หลังคาจั่วซ้อนชั้น: เอกลักษณ์ไทยเดิมที่เด่นชัด สามารถพบ	
	เห็นในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.691
	เสาลอยและใต้ถุนสูง: สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในงาน	
	ออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.645
	ค้ำยัน: สื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ อาจเป็นส่วนหนึ่ง	
	ของโครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่ง	.585
	ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ลักษณะทรงสูงตามตั้ง:	
	ลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้ในงาน	
	ออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่	.468

ค่าน้ำหนัก
องค์ประกอบ^๕

องค์ประกอบที่ 2 ส่วนประดับตกแต่ง

(ร้อยละ 11.82 ของค่าความแปรผัน)

ลวดลายหรือศิลปกรรม: การประดับอาคารเพื่อให้เกิดความ ประณีต	.841
ลักษณะไทยสมัยใหม่: มีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ไทยเดิม เช่น ทรงหลังคาจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ	.705
ซุ้มประตู: สื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการ เน้นความสำคัญของบริเวณทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ใน ส่วนต่าง ๆ	.627
ซุ้มทางเข้าลักษณะซุ้มแบบวิหาร: การนำลักษณะไทยเดิม มาปรับใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.589
ซุ้มประตู: การเน้นความสำคัญของทางเข้าอาคาร สามารถ นำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.475

องค์ประกอบที่ 3 ความนุ่มนวลอ่อนช้อย

(ร้อยละ 11.58 ของค่าความแปรผัน)

การประดับอาคารด้วยยอดแหลม: การเน้นความสำคัญของ อาคารทำให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.703
ฐานของอาคาร: ส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิมที่สามารถ นำมาใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทยสมัยใหม่	.690
ประติมากรรมขนาดใหญ่: เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจให้แก่ อาคาร	.681
การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม: ลักษณะไทยเดิมที่สามารถพบ เห็นได้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.588
การประดับประดา: รูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝง ศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝ้าผนัง	.567

องค์ประกอบที่ 4 ความนิ่งสงบ

(ร้อยละ 10.50 ของค่าความแปรผัน)

ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ซับซ้อน สมถะ: สามารถ	
ก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.810
ชาวบ้าน: การเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถ	
ก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.638
ลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้ายกับนอกชาน:	
เป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถนำมาใช้ในงานออกแบบ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.628
โครงสร้างลัทธิสอป: สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.586

องค์ประกอบที่ 5 คุ่มแดดคุ่มฝน

(ร้อยละ 9.51 ของค่าความแปรผัน)

ชายคายื่นยาว: ลักษณะไทยเดิมที่สืบสานมาสู่งานออกแบบ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง	.722
หลังคาพะไลและหลังคากันสาด: ลักษณะไทยเดิมที่	
สถาปนิกยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.889
ระแนงกรองแสง: สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่	.654

องค์ประกอบที่ 1 รูปลักษณ์

(ร้อยละ 17.56 ของค่าความแปรผัน)

การใช้รูปลักษณ์ไทยต่าง ๆ ได้แก่ หลังคาทรงจั่ว หลังคาซ้อนชั้น เสาลอย ได้ถูกลด ค้ำยัน ประตูหน้าต่างและช่องเจาะทรงสูงตามตั้ง เป็นแนวทางพื้นฐานที่สถาปนิกนำมาสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทย นับว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความโดดเด่นมากที่สุด ในทั้งหมดจำนวน 5 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 2 ส่วนประดับตกแต่ง

(ร้อยละ 11.82 ของค่าความแปรผัน)

สถาปนิกเน้นการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยด้วยการใช้ส่วนประดับตกแต่ง ได้แก่ ลวดลายหรือศิลปกรรม ชูมประติมากรรม เพื่อเน้นหรือประดับให้เห็นถึงความสำคัญของบริเวณต่าง ๆ โดยอาจใช้รูปแบบชูมทางเข้าลักษณะแบบวิหารในการประดับตกแต่งอาคาร จัดเป็นแนวทางพื้นฐานที่มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งจัดเป็นปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทย

องค์ประกอบที่ 3 ความนุ่มนวลอ่อนช้อย

(ร้อยละ 11.58 ของค่าความแปรผัน)

สถาปนิกมีความชัดเจนในเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องทำให้อาคารมีความนุ่มนวลอ่อนช้อย โดยการประดับอาคารด้วยยอดแหลม การออกแบบให้มีฐานอาคาร การย่อมุมหรือการเพิ่มมุมของส่วนต่าง ๆ รวมทั้ง การประดับตกแต่งด้วยงานศิลปกรรมแบบไทยเดิม อาทิ โคมไฟ จิตรกรรม ปฏิมากรม เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 ความนิ่งสงบ

(ร้อยละ 10.50 ของค่าความแปรผัน)

ความนิ่งสงบที่แสดงออกมาในงานออกแบบสถาปัตยกรรมนั้น สถาปนิกสามารถรับรู้ได้จากความเป็นระเบียบ เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ เช่น ชานบ้าน หรือลานภายในอาคารที่มีการใช้สอยตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังสามารถแสดงออกได้ด้วยลักษณะของโครงสร้างอาคารแบบลึบสอเข้าหากันที่ทำให้เกิดความสมดุล

องค์ประกอบที่ 5 คุ่มแตดคุ่มฝน

(ร้อยละ 9.51 ของค่าความแปรผัน)

สถาปัตยกรรมไทยเป็นสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นที่มีระยงยื่นของอาคาร ได้แก่ ชายคาที่ยื่นยาว หลังคาพะไล หลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและละอองฝน นอกจากนี้ยังมีการใช้ระแนงกรองแสงในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยใหม่กันอย่างแพร่หลาย

โดยสรุป องค์ประกอบทั้ง 5 ตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบ 1) รูปลักษณ์ไทย 2) ส่วนประดับตกแต่ง 3) ความนุ่มนวลอ่อนช้อย 4) ความนิ่งสงบ 5) คุ่ม

แดคัมเฟน เป็นส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม โดยรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ มีสัดส่วนสะสมคิดเป็นร้อยละ 60.973 ของค่าความแปรผัน (cumulative percentage of variance)

4.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

4.4.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้วยในระดับของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

การสอบถามคนทั่วไปจำนวน 310 คน โดยการใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัย ที่เป็นแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) และสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ปรากฏระดับความคิดเห็น¹⁰ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (ตาราง 4-4)

ตาราง 4-4 ระดับความคิดเห็นด้วยในระดับของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	$\bar{x}$	S.D.
1. อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม เช่น ทรงหลังคาจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ	3.73	.970
2. อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการใช้ลวดลายหรือศิลปกรรมในการประดับอาคาร เพื่อให้เกิดความประณีต	3.74	.924
3. ชูมประตู เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการเน้นความสำคัญของบริเวณ ทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน	3.77	.886

¹⁰ ระดับความคิดเห็นตามค่า:

4.01 – 4.50 = มาก
3.51 – 4.00 = ค่อนข้างมาก
2.51 – 3.50 = ปานกลาง
2.01 – 2.50 = ค่อนข้างน้อย
1.51 – 2.00 = น้อย

	$\bar{x}$	S.D.
4. การเน้นทางเข้าโดยการให้ข้อมูลประตู ซึ่งเป็นการเน้น ความสำคัญของทางเข้าอาคาร ยังสามารถนำมาใช้ใน การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.81	.923
5. ลักษณะของซุ้มทางเข้า ที่เน้นความสำคัญด้วยลักษณะ ซุ้มแบบวิหาร เป็นการนำลักษณะไทยเดิมมาปรับใช้ใน งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้	3.65	.867
6. หลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น เป็นสิ่งที่สามารถสื่อ ให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ ซึ่งอาจมีรูปแบบ ใหม่ หรือรูปแบบเดิม	3.63	.892
7. ลักษณะของหลังคาจั่วซ้อนชั้น เป็นเอกลักษณ์ไทยเดิมที่ เด่นชัด โดยสามารถพบเห็นในงานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ทั่วไป ทั้งนี้ อาจจะมีการใช้ วัสดุและโครงสร้างที่แตกต่างกัน	3.76	.903
8. สถาปัตยกรรมที่มีหน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายเทความร้อน และ ชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันฝนสาด นั้นเป็นลักษณะที่เด่นชัด ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และยังสามารถนำมาใช้ในงาน ออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.95	.846
9. เสาลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมใน งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.52	.923
10. อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอยและ ใต้ถุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในงาน ออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.71	.924
11. ค้ำยัน เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย สมัยใหม่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง หรืออาจ เป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น	3.64	.930
12. ลักษณะชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันแดดฝน เป็นลักษณะ ไทยเดิมที่ยังคงมีการสืบสานมาสู่งานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง	3.58	1.032

	$\bar{x}$	S.D.
13. ลักษณะการออกแบบหลังคาพะไลและหลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิก ยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.82	.937
14. ฝาผนังและหรือโครงสร้างลั้มสอบ ทั้งแบบลั้มสอบเข้า หรือแบบลั้มสอบออก สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทย สมัยใหม่	3.20	.992
15. ลักษณะเป็นระเบียบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	3.58	.972
16. ลักษณะของการนำชานบ้านมาใช้ในการออกแบบ เป็น การเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจจะมี ความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หญ้า กระเบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทย สมัยใหม่	3.70	.922
17. บริเวณลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้าย กับนอกชาน ยังคงเป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถ นำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.63	.966
18. ระแนงกรองแสง เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะ ไทยสมัยใหม่ โดยการนำองค์ประกอบของ สถาปัตยกรรมเครื่องไม้ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม เช่น ฝาลำรวจ ระแนงไม้ เป็นต้น มาปรับใช้ในงานออกแบบ	3.84	.945
19. ประติมากรรมขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจ ให้แก่อาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประติมากรรมที่ เลียนแบบมาจากศิลปกรรมแบบไทยเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมของความหมายของชิ้นงานนั้น ๆ ด้วย	3.87	.910
20. การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม เช่น ฐานอาคาร สระน้ำ เป็น ต้น เป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถพบเห็นได้ในงาน ออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	3.67	.897

	$\bar{x}$	S.D.
21. การสร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความ จำเป็นในการประดับประดาด้วยรูปแบบหรือวัสดุ อุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ผ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็นต้น	4.01	.898
22. การประดับอาคารด้วยยอดแหลม เป็นการอ้างอิง รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมที่ชัดเจน โดยเป็นการเน้น ความสำคัญของอาคารนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ใน ลักษณะไทยสมัยใหม่	3.52	.991
23. ฐานของอาคาร เป็นส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิม ซึ่งยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทย สมัยใหม่	3.62	.915
24. ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ที่มีลักษณะทรงสูงตามตั้ง เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้งาน ออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่	3.73	.908
N = 310	3.697	.575

ปรากฏว่า กลุ่มคนทั่วไปโดยรวมมีความคิดเห็นด้วยในระดับระดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.01) ต่อแนวคิดที่ว่า การสร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการประดับประดาด้วยรูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ผ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็นต้น ซึ่งมีแนวคิดตรงกับประติมากรรมขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจให้แก่อาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประติมากรรมที่เลียนแบบมาจากศิลปกรรมแบบไทยเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของความหมายของชิ้นงานนั้น ๆ ด้วย ($\bar{x}$ = 3.87) โดยเป็นความคิดเห็นในระดับที่ค่อนข้างสูงและสอดคล้องกับเรื่อง ฐานของอาคาร เป็นส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิม ซึ่งยังสามารถใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x}$ = 3.62) และการประดับอาคารด้วยยอดแหลม เป็นการอ้างอิงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมที่ชัดเจน โดยเป็นการเน้นความสำคัญของอาคารนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ในลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x}$ =

3.52) รวมทั้ง ลักษณะของหลังคาจั่วซ้อนชั้น เป็นเอกลักษณ์ไทยเดิมที่เด่นชัด โดยสามารถพบเห็นในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ทั่วไป ทั้งนี้ อาจจะมีการใช้วัสดุและโครงสร้างที่แตกต่างกัน ($\bar{x} = 3.76$)

กลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยในระดับรองลงมาเล็กน้อยเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่า สถาปัตยกรรมที่มีหน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายเทความร้อน และชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันฝนสาด นั้นเป็นลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และยังสามารถนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.95$) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ เสาลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.52$) และ ลักษณะการออกแบบหลังคาพะไลและหลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.82$) รวมทั้ง อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอยและใต้ถุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.71$) สอดคล้องกับ ลักษณะของซุ้มทางเข้า ที่เน้นความสำคัญด้วยลักษณะซุ้มแบบวิหาร เป็นการนำลักษณะไทยเดิมมาปรับใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้ ($\bar{x} = 3.81$) และส่วนประกอบที่ ลักษณะชายคายื่นยาวเพื่อป้องกันแดดฝน เป็นลักษณะไทยเดิมที่ยังคงมีการสืบสานมาสู่งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง ($\bar{x} = 3.58$) รวมทั้ง ค้ำยัน เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น ($\bar{x} = 3.64$) และหลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ ซึ่งอาจมีรูปแบบใหม่ หรือรูปแบบเดิม ($\bar{x} = 3.63$)

กลุ่มคนทั่วไปเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า ระแนงรองแสง เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยการนำองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมเครื่องไม้ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม เช่น ฝาสำรวจ ระแนงไม้ เป็นต้น มาปรับใช้ในงานออกแบบ ($\bar{x} = 3.84$) ซึ่งมีแนวคิดตรงกับเรื่อง ลักษณะของการนำชานบ้านมาใช้ในการออกแบบ เป็นการเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หญ้า กระเบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.70$) และเรื่อง บริเวณลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้ายกับนอกชาน

ยังคงเป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.63$) รวมทั้งเรื่องลักษณะเป็นระเบียบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะสามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.58$) หากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งจะเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดที่ว่า ฝาผนังและหรือโครงสร้างลัทธิสออบ ทั้งแบบลัทธิสออบเข้าหรือแบบลัทธิสออบออก สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.20$) และแนวคิดเรื่อง การย้อมหมหรือการเพิ่มมุม เช่น ฐานอาคาร สระน้ำ เป็นต้น เป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถพบเห็นได้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.67$) รวมทั้ง ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ที่มีลักษณะทรงสูงตามตั้ง เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.73$)

กลุ่มคนทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นในระดับที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมี ส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม เช่น ทรงหลังคาจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ ($\bar{x} = 3.73$) และอาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการใช้ลวดลายหรือศิลปกรรมในการประดับอาคารเพื่อให้เกิดความประณีต ($\bar{x} = 3.74$) รวมทั้ง ชุมประตู เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการเน้นความสำคัญของบริเวณทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ($\bar{x} = 3.77$) รวมไปถึงเรื่อง การเน้นทางเข้าโดยการให้ชุมประตู ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของทางเข้าอาคาร ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ($\bar{x} = 3.81$)

ทั้งนี้ เนื่องจากผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปจำนวน 310 คน ต่อข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ปรากฏระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.70 โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .575 ซึ่งบ่งบอกถึงความเห็นพ้องกัน

4.4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

จากส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในสาระสำคัญของคำถามจำนวน 24 ข้อ ซึ่งตอบโดยกลุ่มคนทั่วไปจำนวน 310 คน ในการแสดงความคิดเห็น 5 ระดับ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ปรากฏผลการวิเคราะห์ 4 องค์ประกอบตามลำดับความสำคัญที่พิจารณาจากค่าร้อยละ

ของค่าความแปรผัน ประกอบกับค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ ($\geq \pm 0.40$) ดังนี้ (ตาราง 4-5)

ตาราง 4-5   การวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 รูปลักษณ์ไทย	
(ร้อยละ 16.02 ของค่าความแปรผัน)	
เสาเฉลียง: การเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิม	
ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.699
หลังคาพะไลและหลังคาปั้นสาด: ลักษณะไทยเดิมที่ยังคง	
นำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบสถาปัตยกรรม	
ไทยสมัยใหม่	.672
เสาเฉลียงและใต้ถุนสูง: มักนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.669
ซุ้มทางเข้าลักษณะซุ้มแบบวิหาร: การนำลักษณะไทยเดิมมา	
ปรับใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.565
ชายคายื่นยาว: ลักษณะไทยเดิมที่สืบสานมาสู่งานออกแบบ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง	.563
ค้ำยัน: สื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ อาจเป็นส่วนหนึ่ง	
ของโครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่ง	.547
หลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น: รูปลักษณ์แบบใหม่ หรือ	
รูปลักษณ์แบบเดิม	.523
หน้าจั่วสูงเพื่อถ่ายทอดความร้อน และชายคายื่นยาวเพื่อป้องกัน	
ฝนสาด: ลักษณะที่เด่นชัดของสถาปัตยกรรมไทยเดิม และ	
สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.487

ค่าน้ำหนัก
องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย

(ร้อยละ 15.41 ของค่าความแปรผัน)

ระแนงกรองแสง: สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่	.718
ลักษณะของการนำชนบ้านมาใช้ในการออกแบบ: เป็นการ เชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจจะมี แตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หิน กระเบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.686
ลานภายในอาคารที่มีลักษณะการใช้สอยคล้ายกับนอกชาน: เป็นลักษณะไทยเดิมที่สามารถนำมาใช้ในงานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.661
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ซับซ้อน สมถะ: สามารถ ก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.613
โครงสร้างลึบสอป: สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.563
การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม: ลักษณะไทยเดิมที่สามารถพบเห็น ได้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.546
ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ลักษณะทรงสูงตามตั้ง: ลักษณะ ไทยเดิมที่สถาปนิกนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบเพื่อให้ เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่	.393

องค์ประกอบที่ 3 การประดับตกแต่ง

(ร้อยละ 13.68 ของค่าความแปรผัน)

ส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม เช่น ทรงหลังคาจั่ว ค้ำยัน ฯลฯ	.747
ลวดลายหรือศิลปกรรม: การประดับอาคารเพื่อให้เกิดความ ประณีต	.718
ซุ้มประตู: การเน้นความสำคัญของทางเข้าอาคาร สามารถ นำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.715

	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
การเน้นทางเข้า: โดยการใช้ซุ้มประตู สามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่	.711
องค์ประกอบที่ 4 ความนุ่มนวลอ่อนช้อย (ร้อยละ 10.45 ของค่าความแปรผัน)	
การประดับประดา: รูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดาน จิตรกรรมประติมากรรม บริเวณฝาผนัง	.644
ประติมากรรมขนาดใหญ่: เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจให้แก่อาคาร	.562
ฐานของอาคาร: ส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิมที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทยสมัยใหม่	.562
การประดับอาคารด้วยยอดแหลม: การเน้นความสำคัญของอาคารทำให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่	.550
หลังคาทรงจั่ว หรือหลังคาซ้อนชั้น: รูปลักษณะแบบใหม่ หรือรูปลักษณะแบบเดิม	.493

องค์ประกอบที่ 1 รูปลักษณะไทย
(ร้อยละ 16.02 ของค่าความแปรผัน)

โดยรวมองค์ประกอบที่ 1 เป็นการรวมกลุ่มของลักษณะเด่น ๆ ของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม กลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญกับรูปลักษณะไทย ได้แก่ เสาลอย ใต้ถุนสูง หลังคาพะไล หลังคากันสาด ชายคายื่นยาว ค้ำยัน หลังคาทรงจั่วหรือซ้อนชั้น หน้าจั่วสูงเพื่อการระบายอากาศ ซุ้มทางเข้าแบบวิหาร โดยกลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญกับส่วนนี้ อาจเนื่องจากความต่อเนื่องของรากฐานประเพณีในส่วนจิตวิญญาณของความเป็นไทยโดยรวมที่เกิดจากวัฒนธรรมฝังลึก ซึ่งจัดเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาไทยทางด้านสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด

องค์ประกอบที่ 2   บรรยายภาพแวดล้อมแบบไทย

(ร้อยละ 15.41 ของค่าความแปรผัน)

คนทั่วไปยังรับรู้เกี่ยวกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย โดยแสดงออกในงานสถาปัตยกรรม ได้แก่ ระแนงกรองแสง การเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ ด้วยชานบ้าน หรือ ลานภายในอาคาร การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม รูปแบบประตูหน้าต่างทรงสูงตามตั้ง ตลอดจน ความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน

องค์ประกอบที่ 3   การประดับตกแต่ง

(ร้อยละ 13.68 ของค่าความแปรผัน)

การประดับตกแต่งให้อาคารมีความประณีตนับว่าเป็นสิ่งที่คนทั่วไปสามารถรับรู้ได้เป็นอย่างดี อาทิ การประดับอาคารด้วยลวดลายหรือศิลปกรรม การเน้นทางเข้าด้วยซุ้มประตู หรือแม้แต่การทำหลังคาซ้อนชั้น ซึ่งเป็นการประดับตกแต่งหลังคาอย่างหนึ่ง

องค์ประกอบที่ 4   ความนุ่มนวลอ่อนช้อย

(ร้อยละ 10.45 ของค่าความแปรผัน)

คนทั่วไปสามารถรับรู้ถึงความนุ่มนวลอ่อนช้อยที่แสดงออกในงานออกแบบสถาปัตยกรรม อาทิ การประดับประดาอาคารด้วยศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม การออกแบบอาคารให้มีฐาน การประดับอาคารด้วยยอดแหลม หรือการทำทรงหลังคาจั่ว หลังคาซ้อนชั้น ให้เกิดความนุ่มนวลอ่อนช้อยแก่อาคารได้เป็นอย่างดี

โดยสรุป สำหรับกลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญ 4 องค์ประกอบตามลำดับ ดังนี้ 1) รูปลักษณะไทย 2) บรรยายภาพแวดล้อมแบบไทย 3) การประดับตกแต่ง และ 4) ความนุ่มนวลอ่อนช้อย ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม โดยองค์ประกอบทั้ง 4 มีสัดส่วนสะสม คิดเป็นร้อยละ 55.561 ของค่าความแปรผัน (cumulative percentage of variance)

4.5 ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

การเปรียบเทียบความเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมุ่งชี้ให้เห็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมว่าแต่ละกลุ่มมีองค์ประกอบที่เป็นการให้ความสำคัญกับประเด็นอะไรบ้างที่ได้ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

4.5.1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบ (Factor Analysis) ความคิดเห็นในส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 3 ซึ่งเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (multivariate analysis) เพื่อลดจำนวนตัวแปร โดยผ่านกระบวนการการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร และสร้างตัวแปรรวมใหม่ที่เรียกว่า องค์ประกอบ (factor) ซึ่งพบว่า มีความแตกต่างของการรวมกลุ่มความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป ดังนี้ (ตาราง 4-6)

ตาราง 4-6 การเปรียบเทียบการวิเคราะห์องค์ประกอบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไปเกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

กลุ่มสถาปนิกทั่วไป	กลุ่มคนทั่วไป
องค์ประกอบที่ 1 รูปลักษณ์ไทย (ร้อยละ 17.56 ของค่าความแปรผัน)	องค์ประกอบที่ 1 รูปลักษณ์ไทย (ร้อยละ 16.02 ของค่าความแปรผัน)
-	องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย (ร้อยละ 15.41 ของค่าความแปรผัน)
องค์ประกอบที่ 2 ส่วนประดับตกแต่ง (ร้อยละ 11.82 ของค่าความแปรผัน)	องค์ประกอบที่ 3 การประดับตกแต่ง (ร้อยละ 13.68 ของค่าความแปรผัน)
องค์ประกอบที่ 3 ความนุ่มนวลอ่อนช้อย (ร้อยละ 11.58 ของค่าความแปรผัน)	องค์ประกอบที่ 4 ความนุ่มนวลอ่อนช้อย (ร้อยละ 10.45 ของค่าความแปรผัน)

กลุ่มสถาปนิกทั่วไป	กลุ่มคนทั่วไป
องค์ประกอบที่ 4 ความนิ่งสงบ (ร้อยละ 10.50 ของค่าความแปรผัน)	-
องค์ประกอบที่ 5 คุ่มแดดคุ่มฝน (ร้อยละ 9.51 ของค่าความแปรผัน)	-

จากตาราง 4-6 ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) สามารถสรุปภาพรวมของการจัดกลุ่มองค์ประกอบของความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มหลัก ๆ ดังนี้

1) **กลุ่มสถาปนิกทั่วไป** พบว่า ภาพรวมของการจัดกลุ่มองค์ประกอบ สามารถจัดเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

- (1) **รูปลักษณ์ไทย**
ได้แก่ หลังคาทรงจั่ว หลังคาซ้อนชั้น เสาลอย ใต้ถุนสูง ค้ำยัน ประตุน้ำต่างและช่องเจาะทรงสูงตามตั่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความโดดเด่นมากที่สุด
- (2) **ส่วนประดับตกแต่ง และความนุ่มนวลอ่อนช้อย**
การสร้างสรรคงานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยได้ด้วยส่วนประดับตกแต่ง ได้แก่ ลวดลายหรือศิลปกรรม ชุ่มประดู รวมทั้ง การทำให้อาคารมีความนุ่มนวลอ่อนช้อย โดยการปรับบิดอาคารด้วยยอดแหลม ฐานอาคาร การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม การประดับตกแต่งด้วยงานศิลปกรรมแบบไทยเดิม อาทิ โคมไฟ จิตรกรรม ปฏีมากรรม เป็นต้น
- (3) **ความนิ่งสงบ และคุ่มแดดคุ่มฝน**
ความนิ่งสงบนั้นสามารถรับรู้ได้จากความเป็นระเบียบ เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ หรือความสมดุล รวมทั้ง คุ่มแดดคุ่มฝนตามลักษณะของสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นที่มีระยางยื่น ได้แก่ ชายคายื่นยาว หลังคาพะไล หลังคา กันสาด ฯลฯ

2) **กลุ่มคนทั่วไป** พบว่า ภาพรวมของการจัดกลุ่มองค์ประกอบ สามารถจัดเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

(1) **รูปลักษณ์ไทย**

เป็นองค์ประกอบที่กลุ่มคนทั่วไปให้ความสำคัญกับส่วนนี้เป็นเรื่องแรก ๆ ได้แก่ เสาลอย ใต้ถุนสูง หลังคาพะไล หลังคากันสาด ชายคายื่นยาว ค้ำยัน หลังคาทรงจั่วหรือซ้อนชั้น หน้าจั่วสูงเพื่อระบายอากาศ ชุ่มทางเข้าอาคารแบบวิหาร ทั้งนี้ อาจเนื่องจากความต่อเนื่องของรากฐานประเพณีและวัฒนธรรมฝังลึก

(2) **บรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย**

เป็นองค์ประกอบที่เด่นชัดรองลงมาของความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป ในขณะที่ไม่ปรากฏในความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป ทั้งนี้ กลุ่มคนทั่วไปยังรับรู้เกี่ยวกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย อาทิ ระบายกรองแสง ชานบ้าน การย่อมุมหรือเพิ่มมุม รูปแบบประตูหน้าต่างทรงสูงตามตั่ง รวมทั้ง ความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน

(3) **การประดับตกแต่ง**

เป็นองค์ประกอบส่วนประณีตสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่กลุ่มคนทั่วไปรับรู้ได้ดี อาทิ การประดับประดาด้วยลวดลายศิลปกรรม การเน้นทางเข้าอาคารด้วยซุ้มประตู หรือแม้แต่การทำหลังคาซ้อนชั้น เพื่อเป็นการประดับตกแต่งหลังคาได้อีกทางหนึ่ง

(4) **ความนุ่มนวลอ่อนช้อย**

เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงออกได้โดยการจัดวางงานศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดานลายไทย จินกรรม ประติมากรรม ฐานอาคาร อาคารมียอดแหลม หลังคาทรงจั่ว หลังคาซ้อนชั้น เป็นต้น

4.6 การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

- 1) การค้นหาทฤษฎี แนวความคิดและองค์ความรู้
- 2) การสำรวจงานสถาปัตยกรรม ที่แสดงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในรูปแบบตามที่ปรากฏ
- 3) การสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ

4) การใช้แบบสอบถามเพื่อถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไป
ผลของการวิเคราะห์ครั้งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงปัจจัยหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) รวมทั้ง แนวความคิดของสถาปนิกและนักวิชาการ ระดับความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปโดยรวม และระดับความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป โดยนำประเด็นต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์และนำผลสรุปไปหาความสัมพันธ์กับส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรมในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ต่อไป

แผนภาพ 4-1 กระบวนการวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล ส่วนประกอบและส่วนประนีตสถาปัตยกรรม

4.6.1 การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผลแนวความคิด ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (components / elements)

1. ภาพรวมและโครงสร้าง

1.1 ภาพรวม

การศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การจัดองค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบสากลโดยการเน้นรูปทรงเรขาคณิตเรียบง่าย และการนำลักษณะไทยที่เด่น ๆ มาใช้ในการออกแบบ จะเป็นการเพิ่มความเข้มข้นให้แก่อาคาร ทำให้อาคารมีเอกลักษณ์ที่ดูทรงคุณค่าและมีเสน่ห์ นอกจากนี้ ยังสามารถนำลักษณะสถาปัตยกรรมไทย อาทิ หน้าจั่วสูง ชายคายาว ฝาผนังและโครงสร้างเอนเข้าหากัน ชานบ้าน การวางผังบ้าน มาใช้ในการออกแบบได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่นี้ต้องมีการประยุกต์ครบวงจร โดยต้องศึกษาบริบทให้ครบถ้วนรอบด้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการแสดงออกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละชุมชน

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายงานมีการจัดองค์ประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิตแบบเรียบง่าย และมีการนำเอกลักษณ์ไทย เช่น หน้าจั่วสูง ชายคายาว ฝาผนังและโครงสร้างเอนเข้าหากัน ชานบ้าน การวางผังบ้าน มาใช้ในการออกแบบ รวมทั้งมีการนำ วิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรม มาใช้ในการออกแบบเช่นกัน ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-1

โรงเรียนปณิธิรังสิต

จังหวัดปทุมธานี

สถาปนิก: บริษัท สำนักงาน

สันธยา และคณะ จำกัด

(ที่มา: www.royalthaimint.net)

การสืบสาน

ภาพ 4-2

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญโญ สุวรรณคีรี

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-3

โรงแรม Iudia

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถาปนิก: พีรศ พชรเศวต

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤศจิกายน 2555)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-4

งานออกแบบโครงการวัดใหม่

จังหวัดสมุทรปราการ

สถาปนิก: นิธิ สถาปิตานนท์

(ที่มา:

<https://www.facebook.com/pages/Nithi-Sthapitanonda/247190005392651>)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-5

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ

๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

สถาปนิก: สุนทร บุญญาธิการ

(ที่มา: ผู้วิจัย, มีนาคม 2555)

การสัมภาษณ์โดยตรง พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยสถาปนิกควรมีการศึกษาสถาปัตยกรรมในเชิงการประยุกต์ครบวงจร และสถาปนิกควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุโดยมีการตรวจสอบที่ชัดเจน รวมทั้ง การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและรูป

ฟอร์มที่เหมาะสมจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างมาก (สุนทร บุญญาริการ สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555) สอดคล้องกับ การนำหลักการความคุ้นเคย หลักการผสมผสานองค์ความรู้เกี่ยวกับความร้อนความชื้น รวมทั้งหลักการใช้วัสดุธรรมชาติ มาใช้ในการออกแบบ และที่สำคัญจะต้องมีความเชื่อหรือความรักเกี่ยวกับชาตินิยมร่วมด้วย (พิรัช พัทธเสวต สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555) หรือการสร้างสถาปัตยกรรมที่ดีตามแนวทางของความคิดที่สอดคล้องกับบริบท ณ ปัจจุบัน โดยเน้นประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และแสดงออกมาทางกายภาพได้ (อมตะ หล้าบุญลย์ และทวีติย์ วัชรภักย์ เทพาคำ สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555) การให้ความสำคัญสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของบ้านเมือง บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละชุมชน เป็นทั้งหน้าต่างและวิญญาณของชุมชนนั้น ๆ (สิน พงษ์หาญยุทธ์ สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555)

ในขณะเดียวกัน การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบ (style) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการออกแบบ รวมทั้ง ยังจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (spirit) ของความเป็นไทยไปพร้อมกันด้วย โดยการย้อนไปสู่อดีตด้วยความเคารพประวัติศาสตร์ และไม่โลดโผน (สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555) นอกจากนั้น การออกแบบโดยใช้ความรู้สึก จิตวิญญาณ หรือวัสดุก็ทำให้เป็นไทยได้ โดยที่สถาปนิกจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็คือ ประโยชน์ใช้สอย (function) ซึ่งจะต้องมีความเรียบง่าย (simple circulation) รวมทั้งยังสามารถนำระบบสัญลักษณ์มาใช้ในการออกแบบได้เป็นอย่างดี (นิธิ สถาปิตานนท์ สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555) อย่างไรก็ตาม สถาปัตยกรรมที่ดีนั้น ต้องเป็นทางเลือกที่สามารถอธิบายคำตอบหรือเป็นการยืนยันความคิดของสถาปนิกได้ ทั้งนี้แนวคิดจิตตะวันออกในร่างสากลที่เกี่ยวกับความเป็นไทยแบบผสมผสาน หรือไทยแบบพหุนิยม ซึ่งต้องอาศัยทัศนคติทางด้านความงามในเรื่องต่าง ๆ อาทิ ความงามของความสงบ แสง และองค์ประกอบอาคาร โดยเป็นการทำสิ่งสามัญ แต่มีค่ามาก ซึ่งเป็นการคิดแบบองค์รวมโดยอาศัยสุนทรียศาสตร์แบบไทยสร้างงานที่ดีโดยการอาศัยเจตจำนงที่มุ่งไปเพื่อการยืนยันที่หนักแน่น (ชาตรี ลดาลลิตสกุล สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555)

แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นเนื้อเดียวกับธรรมชาติ โดยการคำนึงถึงเรื่องความอ่อนนุ่มต่อธรรมชาติหรือเคารพธรรมชาติ ความไม่เที่ยงหรืออนิจจัง การเชื่อม

ขวัญของมนุษย์ รวมทั้ง ความเชื่อในศาสนา ผี และบรรพบุรุษ ซึ่งทำให้สถาปนิกต้องศึกษาสภาพของบ้านเมืองและสถาปัตยกรรมแล้วจึงทำการออกแบบโดยการนำภูมิปัญญาพื้นถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการออกแบบ เป็นหนทางที่ทำให้เข้าใจคุณค่าแท้ของแต่ละเรื่อง นอกจากนั้น สถาปนิกต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหรือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อจะทำให้ได้งานออกแบบที่ดีมีความเรียบง่าย ประหยัด และตรงไปตรงมา (ธีรพล นิยม สัมภาษณ์วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2555) แนวความคิดในความเป็นไทยที่นำไปสู่รูปธรรมได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ผนังสอป เสาลอย ทรงหลังคา ชายคายื่นยาว การประดับอาคารด้วยประติมากรรม ลวดลายไม้บ้าน การจัดสวน การวางผังแบบเรือนไทย (ชัยวัฒน์ ลิ้มวันมานนท์ สัมภาษณ์วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2555) แนวความคิดที่ว่าบริบทโดยรอบเป็นเรื่องสำคัญกว่าสถาปัตยกรรม ซึ่งการออกแบบจะต้องเข้าใจธรรมชาติ เข้าใจวัฒนธรรม มีการตีความ มีเหตุผล มีความรู้โดยปราศจากการชี้นำ ทั้งนี้ การออกแบบที่สื่อให้เห็นลักษณะไทย เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย การใช้เสาลอย การใช้ทรงหลังคาจั่ว การยกพื้น การโอบล้อม เป็นต้น (เชียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555) การออกแบบที่มองบริบททางวัฒนธรรม เป็นข้อเสนอที่กล่าวถึงทิศทางการออกแบบอีกแนวทางหนึ่งที่มีความเด่นชัด เช่น ลวดลายของจั่วพระอาทิตย์หรือ"ลายตะแวง" โดยมีที่มาจากจั่วก้านตาลของทางภาคอีสาน เป็นต้น นอกจากนั้น ลักษณะไทยที่เด่นชัด เช่น ชุ่มประตู่ ค้ายัน ชายคายื่นยาว เสาลอย หลังคาพะไล เป็นต้น (คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สัมภาษณ์วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2556)

ในทางตรงกันข้ามแนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ไทยนั้นอาจไม่มีความจำเป็นใด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างความเป็นไทยในภาพรวมนั้นเป็นการสร้างความเป็นไทยเพื่อเป็นตัวเชื่อมชาตินิยม ซึ่งความเป็นไทยนั้นไม่มีอยู่จริง หรือมีอยู่ในจินตนาการของผู้คนที่กล่าวถึง ลัทธิชาตินิยม และกระบวนการ เป็นการก่อให้เกิดเอกลักษณ์บางอย่าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณและรูปแบบซึ่งจะเกิดเป็นสถาปัตยกรรมยุคต่าง ๆ นอกจากนั้นความเป็นไทยยังสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ เป็นการโหยหาอดีต เป็นกฎเกณฑ์หรือกติกา และเป็นเครื่องมือในการกดขี่ ในแนวทางเดียวกันนี้การออกแบบควรมีการตีความ ควรมีกระบวนการ R & D โดยการสำรวจ วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบและควรระวังเรื่องอะไรบ้าง โดยไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความเป็นไทยรวมทั้ง เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ตั้งแต่ต้น (ชาตรี ประกิตนันทการ สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555) สอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่า เอกลักษณ์ก็คือคอรัปชั่น ทั้งนี้

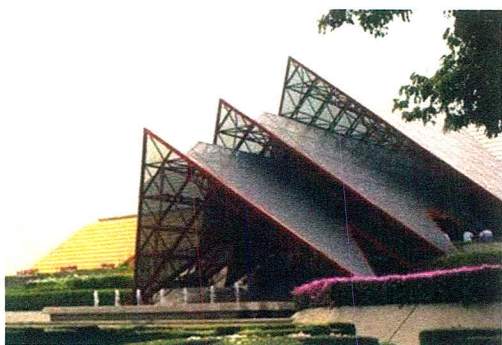
เนื่องจากเหตุผลประกอบ เช่น การใช้รูปลักษณะเป็นเรื่องไม่จำเป็น นอกจากจะใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น อาคารสมัยใหม่ไม่ต้องมีสัญลักษณ์ไทย หากจะทำก็อาจเป็นเพียงตราสัญลักษณ์เท่านั้น ไม่ควรนำเรื่องไตรภูมิมาใช้ในทางที่ผิด อย่างนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปมัดกับสิ่งสาธารณะซึ่งเป็นข้อห้ามของคนโบราณ และที่สำคัญนั้นเอกลักษณ์ไทยนั้นไม่มีความจำเป็น แต่เราควรมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นด้วยการเข้าถึงและทำความเข้าใจ ไม่ควรไปสร้างเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งนั่นจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของเขา (ศรีศักร วัลลิโภดม สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นเกี่ยวกับส่วนประกอบสถาปัตยกรรมของไทยเดิมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง อาทิ หลังคาทรงจั่ว ลักษณะหลังคาซ้อนชั้น ค้ำยัน เสาลอย นอกชาน ใต้ถุนเรือน ชุ่มประตู่ เป็นต้น ดังนั้น อาคารที่มีลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.71$ S.D. = .077) ในขณะที่ กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.73$ S.D. = .970)

สรุปได้ว่า อาคารที่ลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิมหรือไม่นั้น **กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง** สอดคล้องกับแนวคิดของสถาปนิกและนักวิชาการส่วนหนึ่ง เช่น นักวิชาการศรีศักร วัลลิโภดม (สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555) กล่าวไว้ว่า "ไม่ควรไปสร้างเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งนั่นจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของเขา" รวมทั้ง สถาปนิกนักวิชาการชาติรี ประกิตนันทการ (สัมภาษณ์วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2555) ได้เสนอไว้ว่า "แนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ไทยนั้นอาจไม่มีความจำเป็นใด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างความเป็นไทยในภาพรวมนั้นเป็นการสร้างความเป็นไทยเพื่อเป็นตัวเชื่อมชาตินิยม ซึ่งความเป็นไทยนั้นไม่มีอยู่จริง หรือมีอยู่ในจินตนาการของผู้คนที่กล่าวถึง" รวมทั้งตัวอย่างงานออกแบบที่ทำการศึกษาค้างนี้บางกรณีก็อาจจะไม่ได้คำนึงถึงเอกลักษณ์ไทย เช่น งานออกแบบอาคารศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ สถาปนิก สถาปนิกนักวิชาการสุนทร บุญญาธิการ หรืองานออกแบบโครงการวัดใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ สถาปนิก สถาปนิกนิธิ สถาปิตานนท์ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน **กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก** ในประเด็นที่ว่า อาคารที่ลักษณะไทยสมัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเดิม สอดคล้องกับนักวิชาการและสถาปนิกและนักวิชาการส่วนใหญ่ เช่น สถาปนิก

นักวิชาการพิริศ พัทธเศวต (สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่างานออกแบบที่จะมีลักษณะไทยได้นั้น "ที่สำคัญจะต้องมีความเชื่อหรือความรักเกี่ยวกับชาตินิยมร่วมด้วย" ในทางปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม สถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวันนานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2555) ได้เสนอไว้ว่า "ความเป็นไทยที่นำไปสู่รูปธรรมได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ผังสอป เสาลอย ชายคายื่นยาว การประดับอาคารด้วยประติมากรรม ลวดลาย ทงหลังคา การจัดสวน การวางผังแบบเรือนไทย" ทั้งนี้ สอดคล้องกับอาคารกรณีศึกษา เช่น หลังคาทรงจั่ว ลักษณะหลังคาซ้อนชั้น ค้ำยัน เสาลอย นอกชาน ได้ทุนเรือน ชุ่มประตุ ฯลฯ

ภาพ 4-6 หลังคาซ้อนชั้น ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

ภาพ 4-7 ได้ทุนเรือน พระราชวังปากพ่อง

ภาพ 4-8 นอกชาน SALA Phuket Resort and Spa

ภาพ 4-9 ค้ำยัน Phulay Bay A Ritz Carlton

ภาพ 4-10 หลังคาทรงจั่ว กระทรวงต่างประเทศ

ภาพ 4-11 ชุ่มประตุ อาคารวิทยนิทัศน์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ภาพ 4-12 เสาลอย โรงเรียนนานาชาติ
กรุงเทพ

1.2 ระบบโครงสร้าง/การก่อสร้าง

การศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ระบบโครงสร้าง/การก่อสร้างนั้น สามารถนำลักษณะต่าง ๆ ของระบบโครงสร้างและระบบการก่อสร้างของสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในการออกแบบ ได้แก่ การมีใต้ถุนเรือน การยกพื้นสูง การทำพื้นต่างระดับแบบนอกชานกับพื้นเรือนที่มีช่องว่างทำให้ลมพัดผ่านได้ การใช้โครงสร้างไหวตัวได้ (dynamic) การใช้วิธีก่อสร้างด้วยวิธีประกอบชิ้นส่วนสำเร็จรูปโดยศึกษาระบบได้จากเรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับ ซึ่งมีโครงสร้างอย่างง่าย ๆ และเปิดเผย และสามารถมองเห็นส่วนประกอบอย่างเด่นชัด

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายโครงการมีการนำระบบโครงสร้าง/การก่อสร้างมาใช้ในการออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-13

The Local Hero House: Re-interpreting Modern Thai House

จังหวัดปทุมธานี-จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

สถาปนิก: เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง

(ที่มา: www.worldarchitecture.org)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-14

อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่า-
วชิรบรรพต จังหวัดชลบุรี

สถาปนิก: สุริยะ อัมพันธ์ศิริรัตน์

(ที่มา: ผู้วิจัย, ธันวาคม 2554)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-15

อาคารพักคอย โรงเรียนปัญญาเด่น

จังหวัดเชียงใหม่

สถาปนิก: บริษัท สถาปนิก 24h

จากประเทศเนเธอร์แลนด์

(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2554)

การสัมภาษณ์โดยตรง พบว่า หลักอิสระแห่งเสาและพื้นเป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมเหมือนกับเรือนไทย ซึ่งมีความโปร่ง เย็น เบา เป็นแนวทางที่ พิรัช พัทธเศวต (สัมภาษณ์วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2555) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทยประเภทเรือนพักอาศัย หรือมีลักษณะสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น สอดคล้องกับ สถาปนิกสิน พงษ์หาญยุทธ์ (สัมภาษณ์วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2555) ได้แนะนำไว้ว่า สถาปนิกควรมีการออกแบบโดยการสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในงาน ทั้งนี้ ผลงานการออกแบบสามารถแสดงออกด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น พร้อมกันนี้ สถาปนิกสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555) ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการออกแบบไว้ว่า เนื่องจากคนไทยไม่อยู่ติดพื้น ซึ่งเป็นสัจพจน์ของการอยู่กับธรรมชาติ จึงมีโครงสร้างอาคารโดยการยกพื้น ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดลักษณะโครงสร้างแบบเสา ลอย ซึ่งเป็นผลมาจากการยกพื้น และสอดคล้องกับทัศนคติของความเป็นไทยเรื่องการยกได้สูงของ สถาปนิกนิธิ สถาปิตานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2555) ตลอดจนการให้ความหมายของความเป็นไทยในการออกแบบ ซึ่งมีเสาลอยประกอบอยู่ในงานออกแบบของ สถาปนิกชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2555) เป็นแนวความคิดของความเป็นไทยที่นำไปสู่รูปธรรมไทยอย่างชัดเจนประการหนึ่ง รวมทั้ง สถาปนิกนักวิชาการเขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง (สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555) ได้กล่าวถึงลักษณะไทยที่ปรากฏในงานออกแบบ เช่น ความโปร่งโล่ง ความเบา ลอย การใช้เสา ลอย การยกพื้น เป็นต้น

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็น เสา ลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไป

มีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.60$ S.D. = .063) สอดคล้องกับ กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.52$ S.D. = .923) และในประเด็น อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอยและได้ทุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมักนิยมนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.59$ S.D. = .066) สอดคล้องกับ กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.71$ S.D. = .924)

สรุปได้ว่า จากการที่กลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากในประเด็นเรื่องเสาลอยและอาคารที่ตั้งอยู่บนเสานั้น เป็นการสนับสนุนแนวความคิดเห็นในภาพรวมของสถาปนิกและนักวิชาการในเรื่องโครงสร้าง/การก่อสร้างที่ได้กล่าวถึงความโปร่ง เย็น เบา ลอย เสาลอย การยกพื้น เป็นต้น ซึ่งสามารถพบเห็นได้จากตัวอย่างงานออกแบบอาคารบ้าน The Local Hero House อาคารอาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าวิชฌรพต อาคารพักคอย โรงเรียน ปัญญาเด่น เป็นต้น

2. ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (components / elements)

2.1 ชุ่มทางเข้า

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ชุ่มทางเข้า หรือชุมประตูทางเข้า (gateway) เป็นสิ่งที่เน้นความสำคัญหรือเป็นสัญลักษณ์ในการเข้าถึงอาคาร ซึ่งสามารถนำลักษณะเด่นชัดนี้ไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า มีการนำชุมประตูหรือชุมทางเข้ามาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-16

โรงพยาบาลวังสราญ จังหวัดปทุมธานี

สถาปนิก: บริษัท สำนักงานสัน-
ยา และคณะ จำกัด

(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-17

ภูเก็ต รีสอร์ท แอนด์ สปา

(Phulay Bay A Ritz Carlton)

จังหวัดกระบี่

สถาปนิก: เมธา บุญนา

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-18

คุ้มสี่ฐาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น

สถาปนิก:

อรุณ ชมาฤกษ์

เบญจวรรณ ทิศนศิลป์

มงคล วงศ์ศิริวิมล

สิทธา กองสาสนะ

(ที่มา: ผู้วิจัย, มกราคม 2556)

การสัมภาษณ์โดยตรง พบว่า คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (สัมภาษณ์วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2556) ได้อธิบายงานออกแบบ "คัมสิฐาน" ซึ่งเป็นอาคารสำหรับจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่ามีการออกแบบที่มีลักษณะไทยที่เด่นชัดหลายประการ เช่น ชุ่มประตู เป็นต้น

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นชุ่มประตู เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยเป็นการเน้นความสำคัญของบริเวณทางเข้าอาคาร หรือพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.06$ S.D. = .071) ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.77$ S.D. = .886)

สรุปได้ว่า ชุ่มทางเข้าหรือชุ่มประตูทางเข้าเป็นสิ่งที่เน้นความสำคัญหรือเป็นสัญลักษณ์ในการเข้าถึงอาคาร ซึ่งสามารถนำลักษณะเด่นชัดนี้ไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้กล่าวถึงงานออกแบบที่มีลักษณะไทยที่เด่นชัดประการหนึ่ง คือ ชุ่มประตูของคัมสิฐาน อย่างไรก็ตาม จากแบบสอบถามพบว่ากลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

2.2 ช่องแสง ประตู หน้าต่าง

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ช่องแสง ประตู หน้าต่าง จะมีลักษณะเฉพาะ (style) ของการเจาะช่องที่มีรูปลักษณะทรงสูงตามตั้ง และมีจำนวนน้อย การทำช่องเจาะในลักษณะนี้ทำให้ภายในอาคารเย็นสบายและเงียบ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทย

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำช่องแสง ประตู หน้าต่าง มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-19

หอศิลป์ศิลปิน (THE SUPREME ARTIST HALL)

จังหวัดปทุมธานี

สถาปนิก: เกียรติกร สัมปชลิต
(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-20

โรงเรียนปทุมวิไล จังหวัด

ปทุมธานี

สถาปนิก: บริษัท สำนักงานสัน-
ธยาและคณะ จำกัด
(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2555)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-21

อาคารทำเนียบองคมนตรี

ถ.สราญรมย์ เขตพระนคร

กรุงเทพฯ

สถาปนิก: สุเมธ ชุมสาย ณ
อยุธยา

(ที่มา: ผู้วิจัย, มีนาคม 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็น
ประตู หน้าต่าง และช่องเจาะ ที่มีลักษณะทรงสูงตามตั้ง เป็นลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิก
นิยมนำมาใช้ในงานออกแบบเพื่อให้เกิดการรับรู้ลักษณะไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิก

ทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$ S.D. = .068) สอดคล้องกับ กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.73$ S.D. = .908)

สรุปได้ว่า ช่องแสง ประตู หน้าต่าง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ (style) ของการเจาะช่องที่มีรูปลักษณะทรงสูงตามตั้ง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทย เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้ช่องเจาะทรงสูงตามตั้งมาเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

2.3 ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ลาน ระเบียง ชาน นอกชาน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยเป็นส่วนเชื่อมอาคารอย่างน้อย 2 หลัง เพื่อให้เป็นส่วนขยายต่อเติมอาคารไปได้เรื่อย ๆ และอาจมีการจัดสวนประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม งานออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันยังพบเห็นการนำลาน ระเบียง ชาน นอกชาน มาใช้เป็นองค์ประกอบอาคาร โดยอาจมีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างไปจากอดีต เช่น เป็นสระน้ำ หรือเป็นลานกิจกรรม เป็นต้น

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำลาน ระเบียง ชาน นอกชาน มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-22

SALA Phuket Resort and Spa

จังหวัดภูเก็ต

สถาปนิก: อมตะ หลูไพบูลย์

บริษัท ดีพาร์ทเมนท์ ออฟ อาร์คิ

เทคเจอร์ จำกัด

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 4-23

อาคารศูนย์ราชการเฉลิมพระ

เกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม

๒๕๕๐

สถาปนิก: สุนทร นุญญาธิการ

(ที่มา: ผู้วิจัย, กุมภาพันธ์ 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็น ลักษณะของการนำชานบ้านมาใช้ในการออกแบบ เป็นการเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกใช้วัสดุผิวพื้น เช่น น้ำ หิน กระเบื้อง เป็นต้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.88$ S.D. = .059) สอดคล้องกับกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.70$ S.D. = .922)

สรุปได้ว่า ลาน ระเบียง ชาน นอกชาน ซึ่งเป็นส่วนเชื่อมอาคารเพื่อใช้เป็นส่วนขยายต่อเติมอาคารไปได้เรื่อย ๆ และอาจมีการจัดสวนประกอบด้วยนั้น เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้ลาน ระเบียง ชาน นอกชาน มาเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก เช่นเดียวกัน

2.4 การยกพื้น ฐานอาคาร บั้วฐานอาคาร

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การยกพื้น ฐานอาคาร บั้วฐานอาคาร ในการออกแบบสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่มักจะพบว่า จะมีได้ถูกสูงโดยการยกพื้นสูง การยกพื้นสูงทำให้ตัวเรือนถูกห่อด้วยอากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เรือนไทยเย็นสบาย และมีการทำบั้วฐานอาคารเพิ่มเติมเพื่อประดับตกแต่งให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำการยกพื้น ฐานอาคาร บั้วฐานอาคาร มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-24

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญโญ สุวรรณคีรี

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การสืบสาน

ภาพ 4-25

เรือนไทยล้านนาสำหรับกิจกรรม

อเนกประสงค์

ศิริปันนา วิลล่า รีสอร์ท แอนด์

สปา เชียงใหม่ (Siripanna Villa
Resort & Spa Chiangmai)

จังหวัดเชียงใหม่

สถาปนิก: เขียนศักดิ์ แสงเกลี้ยง

(ที่มา: ผู้วิจัย, ธันวาคม 2554)

การสืบสาน

ภาพ 4-26

อาคารกิจกรรมฯ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น

สถาปนิก: อรรถ ชมาฤกษ์

เบญจวรรณ ทัศนลีลพร

มงคล วงศ์กิติวิมล และ

สิทธิ กองสาสนะ

(ที่มา: ผู้วิจัย, มกราคม 2556)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็น อาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งทำให้เกิดลักษณะเสาลอยและได้ทุนสูง เป็นสิ่งที่สถาปนิกมัก นิยมนำมาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความ คิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.59$ S.D. = .066) สอดคล้องกับ กลุ่มคนทั่วไปมี ความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.71$ S.D. = .924) และในประเด็นฐานของ อาคาร เป็นส่วนประกอบอาคารแบบไทยเดิม ซึ่งยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบให้มี ลักษณะไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.97$ S.D. = .071) ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.62$ S.D. = .915)

สรุปได้ว่า การยกพื้น ฐานอาคาร บัวฐานอาคาร ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เรือนไทย เย็นสบาย และมีการทำบัวฐานอาคารเพิ่มเติมเพื่อประดับตกแต่งให้เกิดความน่าสนใจ มากยิ่งขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการ สสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า ประเด็นอาคารตั้งอยู่บนเสานั้นกลุ่ม สถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็น ด้วยในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นฐานของอาคารนั้นกลุ่มสถาปนิก ทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับ ค่อนข้างมาก

2.5 เสา/บัวหัวเสา

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า เือนเสาสูง เป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมของไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งสังเกตได้จากเรือนไทยภาคกลางซึ่ง มีเสาสูงปานกลาง และเรือนไทยภาคเหนือซึ่งมีเสาเรือนค่อนข้างสั้นแต่ก็ถือว่าเป็นเรือน ตั้งบนเสาสูงเช่นกัน เป็นต้น นอกจากนี้ การลัดมเสายังเป็นลักษณะร่วมอีกอย่างหนึ่งเป็น การตั้งเสาเป็นทรงลัดมเข้าหาแกนกลางนั้นเป็นการถายนํ้าหนักอาคารไปยังเสาเรือนใน ลักษณะเชิงยัน ซึ่งมีความแข็งแรงมาก

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมี การนำเสา/บัวหัวเสา มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-27

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญโญ สุวรรณคีรี

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-28

THE GRAND SIAMESE

HOTEL กรุงเทพฯ

สถาปนิก: อวยชัย วุฒิไผะ

บริษัท ทีเค จำกัด

(ที่มา: ผู้วิจัย, ตุลาคม 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-29

อาคารที่พักผู้โดยสาร

วัดป่าวิจิตรบรรพต จังหวัดชลบุรี

สถาปนิก: สุริยะ อัมพันศิริรัตน์

(ที่มา: ผู้วิจัย, ธันวาคม 2554)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นเสาลอย เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทย ทั้งนี้ เป็นการเชื่อมโยงการรับรู้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไป มีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x}$ = 3.60 S.D. = .063) สอดคล้องกับกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x}$ = 3.52 S.D. = .923)

สรุปได้ว่า เสา/บัวหัวเสา เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้เสาลอยและบัวหัวเสาเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน

2.6 พะไลและแผงกันแดด

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยมักพบว่า มีการสร้างร่มเงาให้แก่อาคารสามารถอาศัยพะไลหรือแผงกันแดด ทั้งนี้ อาจมีรูปลักษณะที่แตกต่างไปจากอดีต

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำพะไลและแผงกันแดด มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบดังนี้

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-30

ภูเก็ต รีสอร์ท แอนด์ สปา
(Phulay Bay A Ritz Carlton)
จังหวัดกระบี่

สถาปนิก: เมธา บุญนาค
(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็น ลักษณะการออกแบบหลังคาพะไลและหลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและฝน เป็น ลักษณะไทยเดิมที่สถาปนิกยังคงนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในงานออกแบบ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับ ค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.86$ S.D. = .062) สอดคล้องกับ กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยใน ระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.82$ S.D. = .937) และในประเด็นระแนงกรองแสง เป็นสิ่งที่ สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยการนำองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม เครื่องไม้ของสถาปัตยกรรมไทยเดิม เช่น ฝาสำรวจ ระแนงไม้ เป็นต้น มาปรับใช้ในงาน ออกแบบ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.68$ S.D. = .068) สอดคล้องกับกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.84$ S.D. = .945)

สรุปได้ว่า พะไลและแผงกันแดด เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้ เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการ ออกแบบโดยใช้พะไลและแผงกันแดดเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจาก แบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่ กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน

2.7 คำยัณ

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า งานออกแบบ ให้มีลักษณะไทยนั้นมักจะมีการนำคำยัณมาใช้เป็นองค์ประกอบอาคาร ทั้งที่เป็นส่วนรับ น้ำหนัก หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น คำยัณอาจมีหลากหลายรูปแบบและ มีขนาดที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของสถาปนิกผู้ออกแบบเป็นสำคัญ

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมี การนำคำยัณมาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-31

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญญ สุวรรณศิริ

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-32

ภูเก็ต รีสอร์ท แอนด์ สปา

(Phulay Bay A Ritz Carlton)

จังหวัดกระบี่

สถาปนิก: เมธา บุญนา

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นคำ
ยัน เป็นสิ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงลักษณะไทยสมัยใหม่ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งของ
โครงสร้าง หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความ
คิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$ S.D. = .070) กับ กลุ่มคนทั่วไปมีความ
คิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.64$ S.D. = .930)

สรุปได้ว่า ค้ายัน เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้ ค้ายันเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไป มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

3. ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (ornament / refinement)

3.1 ภาพรวมของการประดับ การจัด การเลือกใช้วัสดุ

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ ถึงแม้ว่าจะมีส่วนสำคัญของอาคารบางประเภท โดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้ส่วนประณีตสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย โดยการลดทอนรายละเอียด และไม่เน้นงานฝีมือเชิงศิลปะมากนัก

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำการประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ มาใช้ในงานออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน

ภาพ 4-33

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญโญ สุวรรณคีรี

(ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2555)

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นลักษณะเป็นระเบียบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ สามารถก่อให้เกิดลักษณะไทยสมัยใหม่

กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.15$ S.D. = .074) สอดคล้องกับกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 3.58$ S.D. = .972)

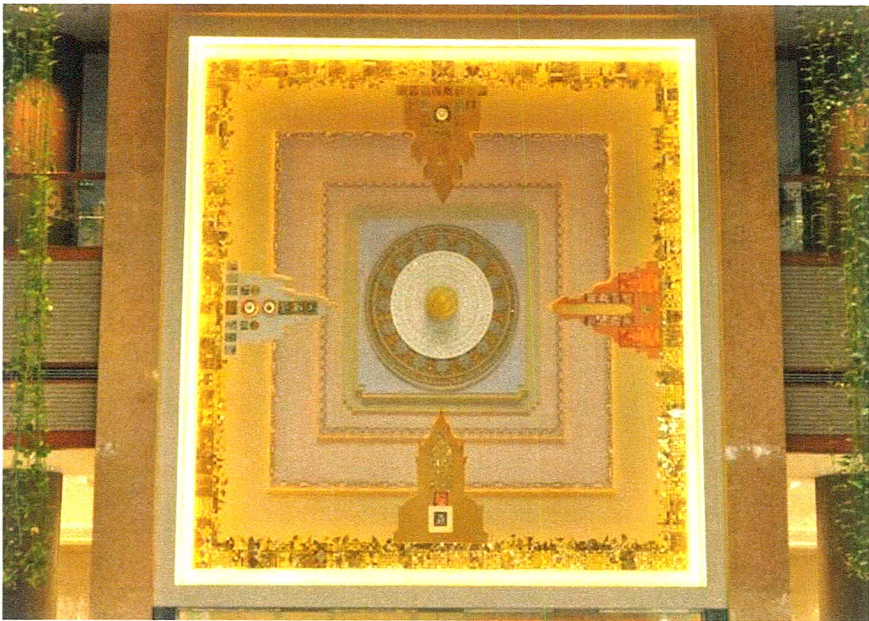
สรุปได้ว่า การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุเป็นส่วนประกอบของอาคาร และจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

3.2 การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์: จิตรกรรม ประติมากรรม

จากการศึกษาเอกสารที่เป็นงานวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การสร้างบรรยากาศด้วยผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมหรือศิลปะสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สถาปนิกยังสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบสถาปัตยกรรมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้อาคารเกิดการรับรู้ถึงลักษณะไทย

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า งานออกแบบหลายชิ้นมีการนำจิตรกรรม ประติมากรรม มาใช้ประกอบในการออกแบบ ดังตัวอย่างผลงานการออกแบบ ดังนี้

การสืบสาน
ภาพ 4-34
การนำผลงานศิลปกรรมเกี่ยวกับ
ไตรภูมิมาประดับตกแต่งผนัง
อาคารธนาคารแห่งประเทศไทย
สาขาเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่
(ที่มา: ผู้วิจัย, ธันวาคม 2554)

การปรับเปลี่ยน

ภาพ 4-35

โลกุตระ

ประติมากรรมบริเวณทางเข้าอาคาร

ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

สถาปนิก: ชัยวัฒน์ ลิ้มวัฒนานนท์

ประติมากร: ชลูด นิยมเสมอ

(ที่มา:

<http://mineplaces.blogspot.com/2013/01>

[/thailand-book-fair-2556-41.html](http://thailand-book-fair-2556-41.html))

ประกอบกับการสอบถามกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มคนทั่วไป ในประเด็นการ
สร้างบรรยากาศแบบไทยสมัยใหม่นั้น ยังมีความจำเป็นในการประดับประดาด้วย
รูปแบบหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีหรือแฝงศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝาเพดาน
จิตรกรรม ประติมากรรม บริเวณฝาผนัง เป็นต้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความคิดเห็นด้วย
ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$ S.D. = .078) ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วย
ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$ S.D. = .898)

สรุปได้ว่า จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้
เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการ
ออกแบบโดยใช้จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นส่วนประกอบของอาคาร และจาก
แบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่
กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับมาก

4.7 การวิเคราะห์ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในมิติ การสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

4.7.1 การวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ผ่านแนวรูปแบบต่าง ๆ และแนวโน้มการ สร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์เชิงบูรณาการและอภิปรายผลในข้อ 4.6 ที่นำไปสู่สาระใน
ความสำคัญ แนวทาง ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การยอมรับ โอกาสการพัฒนา ฯลฯ เกี่ยวกับ
เอกลักษณ์ไทยตามแนวความคิดส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

(architectural features and refinement) ข้อสรุปที่ได้จากข้อ 4.6 ในเชิงทฤษฎีและหลักการจะต้องผ่านการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ซึ่งเป็นไปตามนิยามดังต่อไปนี้

- 1) **การสืบสาน (inheritance)** หมายถึง การสืบสานแนวรูปแบบ การใช้วัสดุ และวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิม โดยเป็นไปตามความเชื่อ วิถีชีวิต และประเพณีปฏิบัติ ทั้งนี้การสืบสานย่อมมีระดับของการสืบสานจากมากสู่น้อย การสืบสานที่น้อยเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยน โดยการสืบสานแปรผันไปตามบริบทปัจจุบัน
- 2) **การปรับเปลี่ยน (transformation)** หมายถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการที่เริ่มอิงกับแนวความคิด การเลือกใช้วัสดุ เทคโนโลยีการก่อสร้าง ฯลฯ ของสังคมปัจจุบัน โดยยังคงยึดปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ ความเชื่อ และประเพณีปฏิบัติบางประการซึ่งรวมทั้งปัจจัยด้านฐานานุลักษณะ เป็นรูปแบบที่สะท้อนลักษณะพื้นฐานทางนามธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนมีระดับของการปรับเปลี่ยนจากน้อยไปมาก การปรับเปลี่ยนไปมากเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดใหม่-ทำใหม่
- 3) **การคิดใหม่-ทำใหม่ (reinvention)** หมายถึง การคิดใหม่-ทำใหม่ที่เป็นการสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมขึ้นใหม่ โดยใช้บริบทปัจจุบันและการคาดคะเนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาในอนาคตเป็นตัวตั้ง จึงต้องอาศัยความเข้าใจบริบทและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในการขับเคลื่อน ในขณะเดียวกัน ผลงานสถาปัตยกรรมในแนวความคิดใหม่-ทำใหม่ยังคงต้องสื่อถึงรากลึกของความเป็นไทย ที่อาจพัฒนาต่อไปเป็นรูปแบบเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในบริบทสังคมสมัยใหม่โดยแท้

การวิเคราะห์ตามกรอบแนวความคิดส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม และนิยามในการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏในตาราง 4-7 ดังนี้

ตาราง 4-7 การวิเคราะห์งานสถาปัตยกรรมตามกรอบแนวคิดส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม
ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่¹²

แนวรูปแบบ เอกลักษณ์ไทย	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
ภาพรวมและโครงสร้าง 1. ภาพรวม: รูปลักษณะ ส่วนประกอบ การจัด วาง การเลือกวัสดุ 2. ระบบโครงสร้าง/การ ก่อสร้าง	พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บ้าน The Local Hero House: Re-interpreting Modern Thai House จังหวัดปทุมธานี-จังหวัด หัตพระนครศรีอยุธยา	โรงแรม Iudia จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาคารที่พักผู้โดยสาร วัดป่าวิจิตรบรรพต จังหวัดชลบุรี	งานออกแบบโครงการ วัดใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ อาคารพักคอย โรงเรียนปัญญาเด่น จังหวัดเชียงใหม่
ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (components / elements) 1. ซุ้มทางเข้า 2. ช่องแสง ประตู หน้าต่าง 3. ลาน/ระเบียง/ชาน นอก ชาน 4. การยกพื้น ฐานอาคาร บัวฐานอาคาร	โรงกษาปณ์รังสิต จังหวัดปทุมธานี หออัครศิลป์ จังหวัดปทุมธานี พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	กุเลบิช ริสอร์ท แอนด์ สปา จังหวัดกระบี่ โรงกษาปณ์รังสิต จังหวัดปทุมธานี โรงแรมศาลาภูเก็ต จังหวัด ภูเก็ต อาคารที่พักผู้โดยสาร วัดป่าวิจิตรบรรพต จังหวัดชลบุรี	คุ้มสิริฐาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อาคารทำเนียบองคมนตรี กรุงเทพฯ อาคารศูนย์ราชการเฉลิม พระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ กรุงเทพฯ สัปปายะสภาสถาน (รัฐสภา แห่งใหม่) กรุงเทพฯ

¹² การวิเคราะห์นี้พิจารณาจากงานสถาปัตยกรรมที่มีการกล่าวถึงในงานวิจัยนี้เป็นหลัก

4-74

การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

แนวรูปแบบ เอกลักษณ์ไทย	การสืบสาน	การปรับเปลี่ยน	การคิดใหม่ – ทำใหม่
5. เส้า/บัวหัวเส้า	พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม วัดป่าวชิรบรรพต จังหวัด ชลบุรี THE GRAND SIAMESE HOTEL กรุงเทพฯ	อาคารเรียนรวม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. พะไลและแผงกันแดด	เรือนไทยล้านนา สำหรับ กิจกรรมอเนกประสงค์ ศิริบันนา วิลล่า รีสอร์ท แอนด์ สปา เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	ภูเลปืช รีสอร์ท แอนด์ สปา จังหวัดกระบี่	โรงแรมศาลาภูเก็ต จังหวัด ภูเก็ต
7. ค้ายัน	พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ภูเลปืช รีสอร์ท แอนด์ สปา จังหวัดกระบี่	หอประชุม มหาวิทยาลัยวงกรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร จังหวัดสกลนคร
ส่วนประดับ/ส่วนประณีต สถาปัตยกรรม (ornament / refinement)			
1. ภาพรวมของการประดับ การจัด การเลือกใช้วัสดุ	พระราชวังปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ศาลากิจกรรม โรงเรียน ปัญญาเด่น จังหวัดเชียงใหม่	อาคารสถาบันวิจัย จุฬารกรณ์ กรุงเทพฯ
2. การสร้างสรรคงาน ทัศนศิลป์: จิตรกรรม ประติมากรรม	ไตรภูมิมาประดับตกแต่ง ผนังอาคารธนาคารแห่ง ประเทศไทย สาขาเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	โลกุตระ ประติมากรรมบริเวณ ทางเข้าอาคารศูนย์การ ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์	เซ็นทรัลพลาซ่า จังหวัดขอนแก่น

4.7.2 ข้อสรุปลักษณะโดดเด่นในส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

โดยรวมแนวความคิดส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม สรุปได้ว่า มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด โดยสรุปแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ภาพรวมและโครงสร้าง

(1) ภาพรวมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ ส่วนประกอบ การจัดวาง การเลือกวัสดุ

จากการที่สถาปนิกและนักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลางเกี่ยวกับการแสดงเอกลักษณ์ไทยโดยการออกแบบรูปลักษณ์ ส่วนประกอบ การจัดวาง หรือการเลือกวัสดุในงานออกแบบอาคารให้มีลักษณะไทยสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างงานออกแบบสถาปัตยกรรมหลายชิ้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแสดงเอกลักษณ์ไทย ในขณะเดียวกันกลุ่มบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับการแสดงเอกลักษณ์ไทยโดยการเน้นส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ไทยเดิมในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ โดยมีสถาปนิกและนักวิชาการส่วนน้อยที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยสรุปความคิดเห็นได้ว่า รูปธรรมที่เด่นชัดในการนำไปใช้ในการออกแบบ เช่น ผนังสอป เสาลอย ชายคายื่นยาว การประดับอาคารด้วยประติมากรรม ลวดลาย ทรงหลังคา การจัดสวน การวางผังแบบเรือนไทย ทั้งนี้ สอดคล้องกับอาคารกรณีศึกษา พบว่า มีลักษณะการปรับเปลี่ยนเด่นชัดกว่าในลักษณะการสืบสาน และการคิดใหม่-ทำใหม่ เช่น หลังคาทรงจั่ว ลักษณะหลังคาซ้อนชั้น ค้ำยัน เสาลอย นอกชาน ใต้ถุนเรือน ชุ่มประตู่ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ภาพรวมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ ส่วนประกอบ การจัดวาง การเลือกวัสดุ มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(2) ระบบโครงสร้าง/การก่อสร้าง

สถาปนิกและนักวิชาการได้กล่าวถึงความโปร่ง เย็น เบา ลอย เสาลอย การยกพื้น เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้าง/การก่อสร้าง สามารถพบเห็นได้จากตัวอย่างงานออกแบบอาคารกรณีศึกษานั้น สอดคล้องกับกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและกลุ่มคนทั่วไปมีความคิดเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากในเรื่องนี้ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องเสาลอยและอาคารที่ตั้งอยู่บนเสา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมไทย

สรุปได้ว่า ระบบโครงสร้าง/การก่อสร้าง มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

2) ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (components / elements)

(1) ชุมทางเข้า

การเน้นความสำคัญหรือเน้นสัญลักษณ์ในการเข้าถึงอาคาร โดยการออกแบบให้มีชุมทางเข้าหรือชุมประตู เป็นลักษณะเด่นชัดที่สถาปนิกนิยมนำไปใช้ในการออกแบบให้มีลักษณะไทย ทั้งนี้ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจงานออกแบบกรณีศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่ นำแนวทางการสืบสานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม

สรุปได้ว่า ชุมทางเข้า มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการสืบสานมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(2) ช่องแสง ประตู หน้าต่าง

จากการสำรวจจากสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า มีการออกแบบโดยใช้ช่องเจาะทรงสูงตามตั่งมาเป็นส่วนประกอบของอาคาร โดยออกแบบเป็น ช่องแสง ประตู หน้าต่าง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ (style) ของสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งมักมีการเจาะช่องที่มีรูปลักษณะทรงสูงตามตั่ง และจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางค่อนข้างมาก

สรุปได้ว่า ช่องแสง ประตู หน้าต่าง มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการสืบสานมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(3) ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน

ส่วนเชื่อมอาคารเพื่อใช้เป็นส่วขยายต่อเติมอาคารไปได้เรื่อย ๆ และอาจจะมีการจัดสวนประกอบด้วยนั้น จากการสำรวจงานออกแบบกรณีศึกษา พบว่า ได้มีการนำ ลาน ระเบียง ชาน นอกชาน มาใช้ในการออกแบบเป็นการทั่วไป ซึ่งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกันนั้น

สรุปได้ว่า ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(4) การยกพื้น ฐานอาคาร บัวฐานอาคาร

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า มีการออกแบบโดยใช้การยกพื้น ฐานอาคาร มาเป็นส่วนประกอบของอาคาร ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เรือนไทยเย็นสบาย และอาจมีการทำบัวฐานอาคารเพิ่มเติมเพื่อประดับตกแต่งให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ประเด็นอาคารตั้งอยู่บนเสานั้นกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก เช่นเดียวกัน ส่วนประเด็นฐานของอาคารนั้นกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

สรุปได้ว่า การยกพื้น ฐานอาคาร บัวฐานอาคาร มีกรณิรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(5) เสา/บัวหัวเสา

งานออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีการนำ เสา/บัวหัวเสา มาใช้ในการออกแบบนั้นกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบว่า มีการออกแบบโดยใช้เสาลอยและบัวหัวเสาเป็นส่วนประกอบของอาคาร

สรุปได้ว่า เสา/บัวหัวเสา มีกรณิรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการสืบสานมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(6) พะไลและแผงกันแดด

จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรม พบว่า มีการออกแบบโดยใช้พะไลและแผงกันแดดเป็นส่วนประกอบของอาคาร ซึ่งกลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า พะไลและแผงกันแดด มีกรณิรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(7) ค้ำยัน

การนำค้ำยันมาใช้งานออกแบบ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นชัดอย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมไทยนั้น พบว่า กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

สรุปได้ว่า ค้ายัน มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

3) ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (ornament / refinement)

(1) ภาพรวม: การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ

เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยที่เด่นชัดอย่างหนึ่ง คือ การประดับอาคารด้วยส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทยที่สถาปนิกอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก จากการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมพบว่า การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ เป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี โดยใช้เป็นส่วนประกอบของอาคาร ทั้งนี้ กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับค่อนข้างมาก

สรุปได้ว่า ภาพรวม: การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการปรับเปลี่ยนมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

(2) การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์: จิตรกรรม ประติมากรรม

การนำผลงานศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม มาใช้ในงานออกแบบสถาปัตยกรรมนั้น กลุ่มสถาปนิกทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปมีความเห็นด้วยในระดับมาก สอดคล้องกับการสำรวจภาคสนามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบเห็นการประดับอาคารด้วยผลงานศิลปกรรมเป็นการทั่วไป

สรุปได้ว่า การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม มีกรณีรูปแบบอาคารที่เข้าข่ายการสืบสานมากที่สุด และมีกรณีที่เข้าข่ายการคิดใหม่-ทำใหม่น้อยที่สุด

4.7.3 ข้อสรุปเกี่ยวกับการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวคิดของสถาปนิกและนักวิชาการ ทั้งแนวคิดเบื้องหลัง แรงแบนดาลใจ บัจจัยและทิศทางที่นำไปสู่การสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ พบว่า จากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นมุมมองบางประการที่น่าสนใจเกี่ยวกับ

เรื่องนี้ไว้อย่างหลากหลาย โดยสามารถจัดทำเป็นข้อสรุปแยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ 3 ประเด็น คือ การสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ดังนี้

1) การสืบสาน

แนวความคิดของสถาปนิกและนักวิชาการในประเด็นการสืบสาน สามารถสรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบ้านเมือง เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต คติ ความเชื่อ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมน้ำ วัฒนธรรมข้าว วัฒนธรรมเครื่องจักรสาน ภูมิปัญญาของช่าง ความงามเชิงช่าง ฯลฯ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทย ดังนั้น ความเป็นชาตินิยม เป็นสิ่งที่สถาปนิกควรให้ความสำคัญเป็นสิ่งแรก หรือถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย แนวทางการออกแบบในประเด็นการสืบสานนั้น สถาปนิกอาจใช้ความละเอียดขององค์ประกอบและสิ่งประดับตกแต่งสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งจะทำให้คนไทยรับรู้ได้ดี โดยควรแยกแยะสถาปัตยกรรมไทยเป็น 2 ส่วน คือ สถาปัตยกรรมแบบพิธีกรรม เช่น วัด วัง และสถาปัตยกรรมแบบอยู่อาศัย (domestic architecture) นอกจากนั้น การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบ (style) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการออกแบบ

ความเป็นไทยนั้นสามารถแสดงออกด้วย เทคนิคการก่อสร้างแบบไทย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุแบบไทย และที่สำคัญสถาปนิกควรสร้างสรรค์งานออกแบบให้มี เอกลักษณ์ (identity) รูปลักษณ์ (image) และสัญลักษณ์ (symbol) ประกอบกับสถาปัตยกรรมในประเทศไทยต้องการการกระตุ้นเตือนกัน การกันความร้อนจากแสงแดด ซึ่งเกิดจากสภาพภูมิอากาศของไทยที่มีฝนตก และมีความชื้น ดังนั้น ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย การใช้เสาลอย การใช้ทรงหลังคา การยกพื้น ลักษณะโอบล้อม จึงเป็นลักษณะที่สืบเนื่องจากสภาพภูมิอากาศของไทยนั่นเอง ลักษณะที่เด่นชัดในประเด็นการสืบสาน เช่น การวางผังแบบเรือนไทย ชุมประตู่ หลังคาจั่ว หลังคาพะไล ชายคายื่นยาว แผงกันแดด ระแนงกรองแสง เสาลอย ค้ำยัน ผนังสอป ระเบียงคด การประดับตกแต่งด้วยงานศิลปกรรม เช่น ประติมากรรม ลายประจำยาม สีที่ตัดกันอย่างชัดเจน ความระยิบระยับของสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันได้ดี ทั้งนี้ จะสามารถสร้างให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจในเรื่องสถาปัตยกรรมไทยได้เป็นอย่างดี ตลอดจน การจัดสวนแบบไทย เช่น การใช้ต้นไม้ในการออกแบบก็เป็นส่วนประกอบหนึ่งของการออกแบบ ทั้งนี้ ต้นไม้แต่ละ

ชนิดมีคุณภาพที่แตกต่างกัน เช่น ต้นจิ้งจอกกลิ้งได้ดี พลัปลึงป้องกันดินทลาย เป็นต้น ดังนั้นจึงควรเลือกใช้ต้นไม้ให้เหมาะสมกับอาคาร

สิ่งที่สำคัญมากอีกเรื่องหนึ่ง คือ สถาปนิกควรเน้นเรื่องฐานานุรูป และฐานานุศักดิ์ หรือฐานานุลักษณะ สถาปนิกที่ดีต้องแสดงความเคารพประวัติศาสตร์ไม่โลดโผน ควรอ้างอิงประวัติศาสตร์ เช่น บรรยากาศแบบสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น นอกจากนั้น คติความเชื่อเรื่องไตรภูมิยังเป็นส่วนหนึ่งที่สถาปนิกผู้ออกแบบนิยมนำมาใช้ในการประดับตกแต่งอาคารด้วยผลงานศิลปกรรม การสร้างบรรยากาศด้วยผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมหรือศิลปะสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สถาปนิกยังสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบสถาปัตยกรรมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้อาคารเกิดการรับรู้ถึงลักษณะไทย

2) การปรับเปลี่ยน

แนวความคิดของสถาปนิกและนักวิชาการในประเด็นการปรับเปลี่ยน สามารถสรุปได้ว่า การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่นั้นมีมิติต่าง ๆ ที่สถาปนิกต้องให้ความสนใจ ได้แก่ ทิศทางของแดด สิ่งที่สถาปนิกต้องให้ความสำคัญอย่างมากก็คือ 'function' ซึ่งต้องมีความเรียบง่าย (simple circulation) ประหยัด และตรงไปตรงมา การใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้อาคารอยู่ได้นาน และสะท้อนความเป็นตะวันออกได้อย่างชัดเจน ควรมีการออกแบบโดยการสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในการออกแบบ ด้วยการนำภูมิปัญญาพื้นถิ่น และเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการออกแบบ โดยการอาศัยทักษะของช่างและความรู้ของสถาปนิกประกอบกัน

สถาปัตยกรรมไทยประเพณีควรมีการสืบสานและพัฒนา แต่อาจไม่ต้องมีเอกลักษณ์ไทยในทุกอาคาร สถาปนิกอาจจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจิตของอาคารโดยการพิจารณาความคิดแบบตะวันตก คือ การคิดแบบแยกส่วน เปรียบเทียบกับความคิดแบบตะวันออก คือ การคิดแบบองค์รวม สถาปนิกไม่ต้องรู้เยอะก็ได้ แต่ต้องรู้ลึก เช่น ต้องเข้าใจวัฒนธรรม ต้องทำงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การออกแบบในลำดับต่อไป สถาปนิกต้องทำงานออกแบบให้สะท้อนความนิยม รสนิยม ความละเอียดอ่อน ความนิ่ง วิถีคิด มิติของที่มา และความซ้ำ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ คนไทยมองหาความต่าง มากกว่าความเหมือน

สถาปนิกอาจไม่ได้สร้างเอกลักษณ์ให้แก่งานออกแบบสถาปัตยกรรม เนื่องจาก การสร้างเอกลักษณ์ด้วยความจงใจเป็นเพียงการสร้างสัญลักษณ์บางอย่างเท่านั้น

สถาปนิกควรสร้างสถาปัตยกรรมที่ดีที่สอดคล้องกับบริบทด้วยความเป็นเนื้อเดียวกับธรรมชาติ โดยการอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เคารพธรรมชาติ ทั้งนี้ บริบทโดยรอบเป็นเรื่องสำคัญกว่าสถาปัตยกรรม ดังนั้น การออกแบบที่ตื้นตันต้องเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงพลัง โดยอาศัยสัญชาตญาณ และความต้องการเบื้องต้น ดังนั้น ความคิดที่สอดคล้องกับบริบท ณ ปัจจุบัน โดยเน้นการประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และแสดงออกมาทางกายภาพจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมากกว่า ทั้งนี้ อาจใช้หลักการออกแบบ 'tropical architecture' หรือ 'modern Thai architecture' ซึ่งสะท้อนบริบทความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี และเป็นการนำหลักการความคุ้นเคยมาเป็นพื้นฐานของการรับรู้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีลักษณะไทย รวมถึงเป็นการพัฒนาสถาปัตยกรรมไทยให้ไปสู่ความเป็นสากล โดยใช้หลักคิดจิตตะวันออกในร่างสากล การนำเสนอประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ไปใช้ในการออกแบบ จึงเป็นการสร้างโอกาสการรับรู้ลักษณะเฉพาะของความเป็นไทยในเวทีโลกได้เป็นอย่างดี

ความเป็นไทยสามารถแสดงออกด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น 1) รูปทรง 2) สี ซึ่งไทยมีหลากหลายสี แต่มีการผสมผสานที่กลมกลืน ไม่ขัดตา 3) การวางผังที่เด่นชัดด้วยการเน้นแกนของอาคาร 4) เอกลักษณ์ประกอบอาคาร 5) ความเชื่อ 6) การยกใต้ถุนสูง 7) แสงที่เกิดในสถาปัตยกรรมไทย นอกจากนั้น ความเป็นไทยอาจพิจารณาในประเด็นอื่นๆ ได้อีก เช่น 1) ทศนคติทางด้านความงามเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทย 2) เป็นการออกแบบความงามของความสงบ แสง องค์ประกอบอาคาร ลม 3) การทำสิ่งที่สามัญแต่มีคุณค่าสูง

การออกแบบต้องอาศัยการตีความ ความมีเหตุมีผล ความรู้ ความมีอิสระโดยไม่มีการชี้นำ การทำงานให้ได้ตามที่สัญญาไว้ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการช่วยเหลือสังคม

ความเป็นไทยแบบผสมผสาน หรือ สังคมไทยแบบพหุลักษณะ ซึ่งมีลักษณะท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกันได้ มีราก มีฐานันดร ดังนั้นความเป็นไทยแบบผสมผสานนี้จึงเป็นการเขียนไวยากรณ์ใหม่ แต่ก็อาจมีข้อโต้แย้งว่าอาจเป็นการทำลายรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิมได้ สุนทรียศาสตร์แบบไทยซึ่งต้องการข้อต่อหลายตัว สถาปนิกต้องทำความรู้จักกับข้อจำกัดกับเสรีภาพให้ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สถาปนิกต้องเผชิญในการออกแบบ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดและแนวรูปแบบที่เป็นส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม เป็นการสร้าง "ทางเลือก" แทนการ "หวนระลึก" รูปแบบ

อดีตมาใช้กับบริบทสังคมปัจจุบันเพียงอย่างเดียว ประเด็นที่กล่าวถึงนี้เป็นการนำส่วน
ประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (ornament / refinement) มาใช้ในการออกแบบ
เพิ่มเติม หมายถึง เมื่อสถาปนิกได้นำส่วนประกอบหลัก/ส่วนพื้นฐานกำหนดไว้ในการ
ออกแบบสถาปัตยกรรมเรียบร้อยแล้ว การใช้ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรมใน
การออกแบบสถาปัตยกรรมก็เปรียบเสมือนเป็นการแต่งตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ หรือ
เรียกว่า “กาลเทศะสถาปัตยกรรม” ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่กำหนดให้อาคารนั้น ๆ มี
“ฐานานุศักดิ์” และ “ฐานานุลักษณะ หรือ ฐานานุรูป” ที่แตกต่างกัน

3) การคิดใหม่-ทำใหม่

แนวความคิดของสถาปนิกและนักวิชาการในประเด็นการคิดใหม่-ทำใหม่
สามารถสรุปได้ว่า ควรทบทวนถึงความจำเป็นต้องมีหรือบังคับให้มีความเป็นไทย
รวมทั้ง ข้อดีข้อเสียของการมีและการไม่มีเอกลักษณ์ไทยเป็นอย่างไร สุดท้ายก็อาจพบว่า
ความเป็นไทยนั้นไม่มีความจำเป็นใด ๆ เลย แต่ถ้าจะทำก็สามารถทำได้ โดยสามารถ
ศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจอดีตซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก จะทำให้เกิดความเข้าใจว่า
ปัจจุบันควรระวังเรื่องอะไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม การใช้รูปลักษณะเป็นเพียงการใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น อาคาร
สมัยใหม่ไม่จำเป็นต้องมีสัญลักษณ์ไทย แต่อาจสื่อด้วยสัญลักษณ์บางอย่างได้ และต้อง
ดูความเป็นท้องถิ่นประกอบด้วย สถาปนิกโดยทั่วไปยังขาดข้อมูลทางสังคมและ
วัฒนธรรม เนื่องจากไม่ได้ลงไปหาข้อมูลให้พอเพียงสำหรับนำมาใช้ในการออกแบบ
ดังนั้น จึงควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น การเข้าถึง และการเข้าใจท้องถิ่นให้มาก
ขึ้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ไม่ควรนำเรื่องใดรูปแบบไปใช้ในทางที่ผิด

สถาปัตยกรรมต้องมีการประยุกต์ครบวงจร โดยการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและ
รูปทรง โดยมีความสอดคล้องกับธรรมชาติในวิถีของตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างจาก
วิถีของตะวันตกที่มุ่งเน้นวิถีอาชวนะธรรมชาติแต่อย่างเดียว สถาปนิกควรมีการศึกษา
เกี่ยวกับวัสดุและการตรวจสอบที่ชัดเจน งานออกแบบควรมีกระบวนการ R & D
(research and development) โดยควรมีการสำรวจ วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบแล้วจึงนำไป
ออกแบบ เช่น อุณหภูมิภายนอกและภายในอาคารแตกต่างกัน 5 เท่า ร่างกายของเรา
อาจปรับตัวไม่ทันซึ่งจะทำให้ไม่สบายได้ ดังนั้น หากออกแบบให้ผิวกระจกให้เหมาะสม
สามารถป้องกันความร้อนจากแสงแดดได้ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้แผงกันแดด เป็นต้น ทั้งนี้
สถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ อาทิ สภาพที่อยู่

สบาย สภาพแสงสว่างที่เหมาะสม (visual comfort) ระบบเสียง ระบบสื่อสาร ฯลฯ โดยที่การศึกษาทางสถาปัตยกรรมควรเป็นการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (scientific research) โดยการเปลี่ยนรูปฟอร์มที่เหมาะสมจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้อย่างมากอีกทางหนึ่งด้วย

การออกแบบสถาปัตยกรรมนั้นอาจมีหรือไม่มีแนวความคิดในการออกแบบก็ได้ ความเป็นไทยสามารถสร้างได้ด้วยแรงบันดาลใจ ซึ่งสถาปนิกควรมีแนวทางของตนเอง "สิ่งที่สำคัญก็คือ Spirit ความเป็นไทยนั้นต้องเล่น มีความสนุกสนาน ไม่ซีเรียส" ดังนั้นการออกแบบโดยใช้ ความรู้สึก จิตวิญญาณ หรือ วัสดุก็ทำให้เป็นไทยได้ เช่น การออกแบบให้มีระบบสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบได้เป็นอย่างดี ผลงานการออกแบบที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์จะทำให้เกิดความเข้าใจงานสถาปัตยกรรมได้ง่ายขึ้น

ผลโดยรวมของการวิเคราะห์ พบว่า งานออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยสมัยใหม่นั้น สถาปนิกผู้ออกแบบได้มีการนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (architectural features and refinement) มาใช้ในการออกแบบเป็นการทั่วไป สามารถทำการวิเคราะห์โดยอาศัยแหล่งที่มาของข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์บทสัมภาษณ์โดยตรง การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มคนทั่วไป การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปและของกลุ่มคนทั่วไป ข้อเสนอแนะเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไปกับกลุ่มคนทั่วไป รวมทั้ง การวิเคราะห์เชิงบูรณาการและการอภิปรายผล ซึ่งผลของการวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยตามแนวความคิดส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม พบว่า มิติการปรับเปลี่ยนค่อนข้างมาก และมิติการสืบสานปานกลางค่อนข้างมาก ในขณะที่เดียวกันมิติการคิดใหม่-ทำใหม่นั้นยังพบเห็นได้น้อยมาก